

ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภอัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE IMPACT OF THE EXPANSION OF TOURISM BUSINESS ON LOCAL COMMUNITIES,
AMPHAWA FLOATING MARKETING, SAMUT SONGKHARM**

By

Miss Nuttamon Bhawonkulkijtawee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Business Administration Program in Entrepreneurship

Program of Entrepreneurship

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” เสนอโดย นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
อาจารย์ ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุทิสรา ลุ่มบุตร)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. วิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล)
...../...../.....

52602745 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : ผลกระทบ/ธุรกิจท่องเที่ยว/ตลาดน้ำอัมพวา

นักทมน บวรกุลกิจทวี : ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ. ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล. 134 หน้า.

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X} = 4.00$ และ $\bar{X} = 3.43$) โดยผลกระทบด้านบวกที่มีความสำคัญอันดับมากที่สุดคือการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบมาก ($\bar{X} = 3.72$ และ $\bar{X} = 3.34$) โดยผลกระทบด้านบวกที่มีความสำคัญอันดับมากที่สุดคือการท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณสุขปลอดภัยต่าง ๆ มาก ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X} = 3.71$ และ $\bar{X} = 3.49$) โดยผลกระทบด้านบวกที่มีความสำคัญอันดับมากที่สุดคือการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ ต่อคนในชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรที่จะเร่งปรับปรุงปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชนเป็นอันดับแรก เช่นปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้นมากจากความเป็นจริง ปัญหาแก่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

52602745 : MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORDS : IMPACT/TOURISM BUSINESS/AMPHAWA FLOATING MARKETING

NUTTAMON BHAWONKULKIJTAWE: THE IMPACT OF THE EXPANSION OF
TOURISM BUSINESS ON LOCAL COMMUNITIES, AMPHAWA FLOATING MARKETING,
SAMUT SONGKHARM. THESIS ADVISOR : SAWANYA THAMMA-APIPON, Ph.D. 134 pp.

This research had the purpose for studying the effect from the expanding tourist business to the community in the area of Amphawa floating market by using the questionnaire as a tool for collecting data from sampling group relating to the expanding tourist business to the community in the area of Amphawa floating market. They were people living in the community of Amphawa floating market and nearby the operators of shops and some kinds of residences (Home Stay), and operators of tourist guides around 400 people. The data was analyzed by the classified frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The result found that the expanding tourist business caused the effect of communal economic. As a whole, the level of the effect was high ($\bar{X}=3.72$). The scores affected to the positive effect higher than the negative effect ($\bar{X}=4.00$ and $\bar{X}=3.43$). The positive effect being the most important was the expanding tourist business in the local community. The effect of the society and the culture of the community found that generally, the level was high ($\bar{X}=3.53$). The positive effect being the most important was the tourism being able to make a social progress to the local community for the public utility. The environmental effect found that generally, the level was high ($\bar{X}=3.60$). The scores of the positive effect higher a little bit than the negative effect ($\bar{X}=3.71$ and $\bar{X}=3.49$). The positive being the most important was the tourism causing the benefit of the natural preservation for attracting the tourists. The result of the research would be useful for people in the community and operators concerning who should first quicken to improve the communal economical problem such as the price rising highly more than the real price, and the problem of struggling one another for the benefit in the local community from operators of tourist business.

Program of Entrepreneurship

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2011

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุทิสา กลุ่มบุตร และอาจารย์ ดร. วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบคำถาม เพื่อน ๆ ทุกท่าน ตลอดจนผู้ที่ช่วยเหลือทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือ และเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายผู้วิจัยใคร่กราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้ความรัก ความห่วงใย เป็นกำลังใจและสนับสนุน ส่งเสริมในทุกๆ ด้านมาโดยตลอด จนทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณของ บิดา มารดา และครูอาจารย์ ที่ได้อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ดีและมีคุณค่าตลอดมา จนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ขั้นตอนของการศึกษา.....	4
กรอบแนวคิด	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	16
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว	27
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล	63

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	65
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน	68
ส่วนที่ 3 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	81
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปผลการวิจัย.....	91
อภิปรายผลการวิจัย.....	98
ข้อเสนอแนะ.....	104
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	113
ภาคผนวก ข แบบนำสัมภาษณ์	123
ภาคผนวก ค ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	128
ประวัติผู้วิจัย	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง	60
2	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม.....	66
3	ค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัว ของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยภาพรวม	68
4	ค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัว ของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านเศรษฐกิจชุมชน....	69
5	ค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัว ของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชน.....	71
6	ค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัว ของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสิ่งแวดล้อม ของชุมชนท้องถิ่น	74
7	การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มชาวบ้านที่พัก อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง	81
8	การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการ ร้านค้า.....	83
9	การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการ บ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว.....	86

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ โดยมีธุรกิจหลักได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการเดินทางระหว่างประเทศ ธุรกิจโรงแรมและที่พัก และธุรกิจรถได้แก่ ธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจการเดินทางในประเทศ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นธุรกิจที่กระตุ้นอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมการก่อสร้างและพัฒนาที่ดินและยังส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลหลายประเทศให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในลำดับต้น ๆ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงาน กระจายรายได้และหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ โดยได้ระบุวัตถุประสงค์และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ กล่าวคือ “พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนการส่งเสริมไทยเที่ยวไทย และการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality Tourism Destination) (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548)

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ โดยมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งได้

เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่มีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2519 โดยได้บรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) เป็นครั้งแรก และนับจากนั้นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงถูกบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเรื่อยมา (มธุวรรณ พลวัน, 2546 : 2)

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยวจากเดิมที่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ กลายมาเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีประสบการณ์ตรงโดยการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคมหรือสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่ไปท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งมากขึ้น แนวโน้มเหล่านี้นำไปสู่การทบทวนใหม่ ๆ โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจชุมชนภายใต้การดูแลของแต่ละท้องถิ่นและเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) (มณีวรรณ ผิวนิ่ม และ ปรรธนา จันทรพันธุ์, 2548 : 4)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในรูปแบบของตลาดน้ำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้อรรถรสทางระบบนิเวศ เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสกับศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยกิจกรรมเริ่มต้นจากตลาดซึ่งเป็นที่ชุมนุมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนเองแล้วพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการให้เป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยว จากเดิมที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อดูวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ตามปกติของชาวบ้านในพื้นที่ ต่อมาได้มีการสร้างกิจกรรมเสริมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เช่น การล่องเรือเที่ยวชมสวน การนั่งเรือคูหึ่งห้อย เที่ยวชมวัด การลงเรือพาย เป็นต้น ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของตลาดน้ำได้กลายเป็นต้นแบบให้กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำในแบบอื่น ๆ คือเน้นการสรรหากิจกรรมต่าง ๆ มาเสริมให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้นซึ่งมีทั้งการปรับปรุงตลาดน้ำท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว การรื้อฟื้นย่านตลาดน้ำเดิมที่สูญหายไปแล้วขึ้นมาใหม่ หรือการจัดตั้งตลาดขึ้นมาใหม่ เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ซึ่งรูปแบบหลัง ๆ นี้มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ในชุมชนริมน้ำหลายแห่งทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท (มณีวรรณ ผิวนิ่ม และ ปรรธนา จันทรพันธุ์, 2548 : 6)

ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงครามหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “แม่กลอง” ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายและกำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางมีความสะดวกสบายมากขึ้นและกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เชิงอนุรักษ์) กำลังเป็นที่นิยม โดยมี

การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีอยู่เดิมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มีความพร้อม ตลอดจนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว

ชุมชนอัมพวาเป็นชุมชนหนึ่งในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ยังคงอัตลักษณ์การตั้งถิ่นฐานริมน้ำในอดีต คือตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองบริเวณสองฝั่งคลองอัมพวา มีพื้นที่ของชุมชนรายล้อมและเป็นที่ตั้งของ “ตลาดน้ำอัมพวา” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบตลาดน้ำแห่งหนึ่งที่ได้รับคามนิยมและมีชื่อเสียงไปทั่วประเทศ ทำให้ “ตลาดน้ำอัมพวา” มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่าที่อื่น ๆ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวนั้นจะเป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวในลักษณะที่เดินทางท่องเที่ยวภายในวันเดียว เข้า – เย็นกลับ หรือพักค้างคืนในช่วงวันหยุดติดต่อกัน (เทศกาล) / วันหยุดสุดสัปดาห์ ดังนั้นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประเภทบ้านพักต่าง ๆ โฮมสเตย์ และรีสอร์ท ตามริมแม่น้ำ ต้องมีการจองห้องพักล่วงหน้าก่อนการเดินทาง ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในท้องถิ่นในรูปแบบของการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ และวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งเกิดอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นภายในชุมชนด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ “ตลาดน้ำอัมพวา” อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการรับฟังข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษานั้น มาพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินธุรกิจไปได้อย่างยั่งยืนและเหมาะสมโดยไม่ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อชุมชน (นริศนัชชัย อัมสุทธิ 2551 : 3)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา
2. เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวา

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ขอบเขตเนื้อหา

3.1.1 ศึกษาลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา ประกอบด้วย

3.1.1.1 สภาพพื้นที่ทั่วไปตลาดน้ำอัมพวา

3.1.1.2 ลักษณะการค้าตลาดน้ำอัมพวา

3.1.1.3 ลักษณะการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา

3.1.2 ศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย

3.1.2.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น

3.1.2.2 ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

3.1.2.3 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ชุมชนบริเวณตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวน 400 คน โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.3.1 กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 354 คน

3.3.2 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 35 คน

3.3.3 กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวน 11 คน

3.4 ระยะเวลาในการศึกษา ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2553 ถึงเดือน มกราคม 2555 รวมระยะเวลาศึกษา 18 เดือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2554 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2554

4. ขั้นตอนของการศึกษา

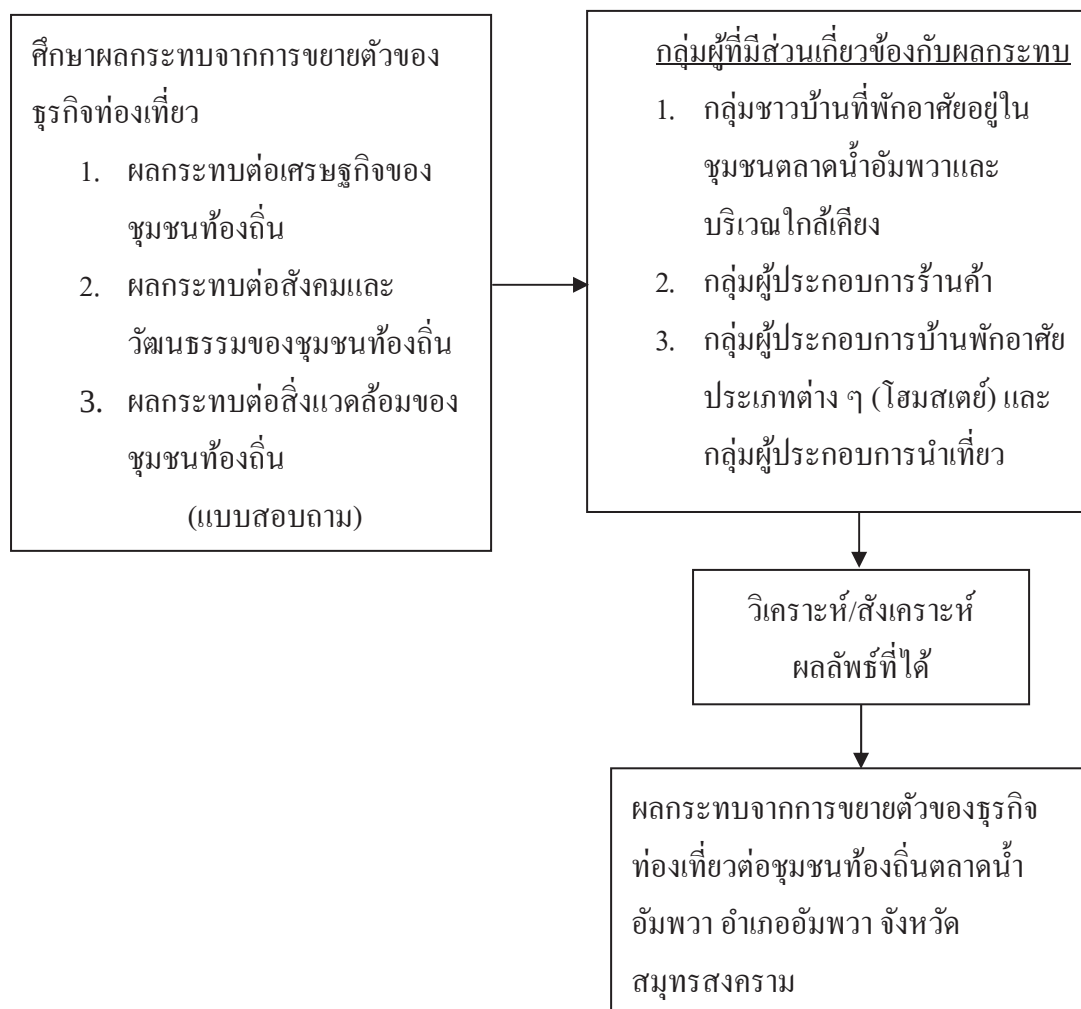
4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การสรุปผลการศึกษาและการเสนอแนะ

5. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่นจากการขยายตัวของธุรกิจท้องถิ่นภายในพื้นที่ ทั้งในด้านสภาพเศรษฐกิจของธุรกิจในชุมชน สภาพสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา
2. นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม

3. ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรท้องถิ่น เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคตและชุมชนเองก็จะได้รับทราบและปรับปรุงให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น รายได้ อาชีพ

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน เช่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

ผลกระทบทางด้านบวก หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือความเจริญก้าวหน้ากับชุมชน

ผลกระทบทางด้านลบ หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความเสียหายหรือสร้างปัญหาขึ้นกับชุมชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น ภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ในการทบทวนวรรณกรรม บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น เพื่อเป็นแนวทางประกอบให้เกิดความเข้าใจและเป็นพื้นฐานที่ใช้อ้างอิงในการศึกษาและวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ในการดำเนินงานวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้น มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ขอบเขตและนิยามของการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังสรุปได้ดังนี้

1.1 ขอบเขตและนิยามของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529, อ้างถึงใน ยุพดี เสตพรณ, 2543:287) ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ การท่องเที่ยว คือ ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการเดินทางและพำนักเป็นการชั่วคราวในสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นที่อยู่ปกติ

เป็นการเดินทางโดยสมัครใจและเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เป็นการเดินทาง เพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เพื่อการศึกษา เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม

โคลต์แมน (Coltman, 1989 : 3, อ้างถึงใน นพรัตน์ จวงพุ่ม, 2550 : 13) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ความสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐบาลในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533 : 19-20, อ้างถึงใน ศรีญา วรากุลวิทย์, 2546 : 5) ยังได้กำหนดว่าการท่องเที่ยวต้องมีนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย โดยกำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. **นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ** หมายถึงชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ในการเดินทางครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางนั้น ๆ เพื่อการท่องเที่ยว การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติมิตร การศึกษา การดูงาน การร่วมประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจแต่ไม่ใช่เพื่อหารายได้

2. **นักท่องเที่ยวภายในประเทศ** หมายถึงชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตนไปยังจังหวัดอื่น ๆ หรืออาจจะเดินทางภายในจังหวัดของตนก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ในสถานที่ที่ไปเยือนและระยะเวลาที่พำนักไม่เกิน 60 วัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

เดวิดสัน (Davidson, 1993: 2-4, อ้างถึงใน สุสิทธิ์ ชูชาติ, 2546 : 4) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ คือ

1. **การท่องเที่ยวในเวลาว่างหรือวันหยุด (Leisure Tourism)** ประกอบไปด้วยการเดินทางไปพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ การเล่นกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรมและการเยี่ยมญาติมิตร

2. **การท่องเที่ยวทางธุรกิจ (Business Tourism)** ประกอบไปด้วยการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมชมสินค้าหรือซื้อสินค้า หรือการประชุมทางด้านธุรกิจ

3. **การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ** ประกอบไปด้วย การศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาสั้น ประมาณไม่เกิน 2 เดือน การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ เช่น การอาบแร่ การท่องเที่ยวเพื่อศาสนกิจ เช่น การไปทำบุญที่วัด เป็นต้น

โดยสรุปนั้น การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นคงขาดไม่ได้ที่จะต้องมีย่านท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพื่อเยี่ยมชมสถานที่หรือเลือกซื้อสินค้าและบริการ ทำให้เกิดรายได้ในชุมชนจากการขายสินค้าและบริการให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น นักท่องเที่ยวภายในประเทศและนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต่างมีวัตถุประสงค์ในทิศทางเดียวกันคือ ต้องการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้จากศาสนสถาน หรือในด้านการธุรกิจ การอบรม หรือแม้แต่การเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

1.3 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย และได้รับความสุขในระหว่างท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะเข้ามาเยี่ยมชมเยือนทรัพยากรท่องเที่ยวตามประเภทที่ตนชื่นชอบ เราอาจแบ่งประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 46-47)

1.3.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงามน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ซึ่งรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติม จากสภาพธรรมชาติในบางส่วน สามารถแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติออกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.3.1.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิอากาศ เป็นสถานที่ที่มีลักษณะอากาศที่เกิดขึ้นตามสภาพธรรมชาติของแต่ละภูมิภาคของโลก ซึ่งลักษณะอากาศที่ปรากฏในพื้นที่หนึ่งๆ มักประกอบด้วยองค์ประกอบเบื้องต้น 4 ชนิด คืออุณหภูมิ ความกด ลม และความชื้นในบรรยากาศ โดยภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ทั่วโลกจะแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของเส้นละติจูด ความสูงของพื้นที่ กระแสน้ำ และพายุ จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความสวยงามของธรรมชาติตามลักษณะภูมิอากาศแตกต่างกันในแต่ละช่วงของฤดูกาลเป็นเหตุให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เขตภูมิอากาศหนึ่งอยากเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนภูมิอากาศเขตอื่น เพื่อสัมผัสกับภูมิอากาศที่แตกต่างกัน

1.3.1.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภททิวทัศน์สวยงาม เป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติสวยงามและแปลกประหลาด สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไปเยี่ยมชม เช่น ป่า เขา เกาะ แก่ง ชายหาด ถ้ำ ทะเล แม่น้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ ถ้ำน้ำ น้ำตก น้ำพุร้อนท้องหล้า หุ่นดอกไม้ ลานหิน เนินดิน เสาหิน ชารน้ำแข็ง เป็นต้น

1.3.1.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทสัตว์ป่า เป็นสถานที่ที่มีความงดงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากเช่นกัน เพราะนักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความคิดว่า

สัตว์ป่าเป็นสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติที่น่ายกย่องหาความรู้ และนับวันจะสูญหายหมดไป แต่ยังคงมีที่ให้ท่องเที่ยวศึกษาได้ตามแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและสวนสัตว์เปิด ในขณะที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มกลับเห็นว่าสัตว์ป่าเป็นเกมส์ที่น่าตื่นเต้นในการล่า นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังถูกดึงดูดใจให้เดินทางไปชมแหล่งที่มีสัตว์อาศัยอยู่เองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น เดินทางไปชมนกปากห่างที่วัดไผ่ล้อม เดินทางไปชมฝูงนกเพนกวินที่บริเวณทวีปแอนตาร์กติกา เดินทางไปชมหมีขาวขั้วโลกในเขตอาร์กติก เดินทางไปชมสัตว์บางชนิดในถ้ำอุยพพิ เป็นต้น

1.3.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ
เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา เป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นว่าในสมัยโบราณมีความเจริญด้านใดบ้าง และเหลือเป็นมรดกตกทอดมายังชนรุ่นหลังอย่างไรบ้าง จึงมีผลดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือนพื้นที่นั้น สามารถแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุออกเป็นประเภทย่อย ๆ ที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

1.3.2.1 ประเภทโบราณสถาน เป็นสถานที่ที่มีอายุร้อยปี หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้น เป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เช่น ศาสนาสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเมือง คูเมือง พระราชวัง พระตำหนัก บ้านโบราณ เมืองโบราณ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น สำหรับโบราณสถานของไทยนั้น กรมศิลปากรได้แบ่งประเภทโบราณสถานไว้เป็น 7 ประเภท คือ

- 1) โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ
- 2) อนุสาวรีย์แห่งชาติ
- 3) อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ
- 4) ย่านประวัติศาสตร์
- 5) อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ
- 6) นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ
- 7) ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ

1.3.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ของสังคมที่มีผลต่อการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน อาจแยกออกเป็นประเภทย่อยๆ ที่สำคัญได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1.3.3.1 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชน หมู่บ้าน เรือนแพ ตลาด ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน เหมือง วิถีชีวิต อหยาศัยไมตรีของประชาชน เป็นต้น

1.3.3.2 ประเภทประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ งานพิธีโยนบัว ประเพณีแห่พระทางน้ำ เป็นต้น

1.3.3.3 ประเภทกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สวนสาธารณะเฉพาะทาง สนามกอล์ฟ สนามแข่งรถ เชื้อเพลิงไฟฟ้า เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่หลายกิจกรรม เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การดูนก การพายเรือ การดำน้ำ การตั้งแคมป์ การล่องแพ การขี่ช้าง การถ่ายรูป การขี่จักรยาน การไต่เขา การตกปลา การแสวงบุญ การนมัสการสิ่งศักดิ์ เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท สำหรับในพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวคิดที่น่าสนใจ และเกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย ตามที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้ในแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คำว่า Eco-Tourism หรือ Ecotourism มีการใช้กันในหลายความหมายในวงการการท่องเที่ยวและการวิชาการของประเทศไทย เช่น การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543 : 23-24) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาชาติให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

สดีโส สร้างไสรก และคณะ (2546 : 5-6) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวให้มากที่สุด ก่อให้เกิดธุรกิจปลูกสร้างอาคารเดี่ยว เพื่อนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ท่ามกลางความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวแบบนี้กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก โดยเฉพาะจากการประชุม “Earth Summit” ที่กรุง

ริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิลและชนบทธรรมชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างไรก็ตามจากกระแสการพัฒนายั่งยืนในระดับโลกก็มีผลผลักดันให้รัฐบาลไทยพิจารณาถึงทางเลือกของการ เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ

1. กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายรวมถึงการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ
2. กระแสของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยวแบบมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
3. กระแสการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่หมายถึง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อบรรลุซึ่งแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

จากกระแสหลักทั้งสามกระแสดังกล่าวนี้อีกก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวกระแสหลัก ความคิดดังกล่าวได้มีการเรียกชื่อต่างๆ กันไป เช่น Sustainable Tourism, Ecotourism, Green Tourism, Bio Tourism แต่ที่ใช้แพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism โดยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บัญญัติเป็นภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นิยามความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ไว้ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มาจาก Ecology รวมกับ Tourism มีความหมายในลักษณะเดียวกัน โดยมีความหมายอย่างง่าย ๆ คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศน์วิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่นด้วย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้โดยที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ไม่เป็นเพียงการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียวหากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย และเป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจ ควบคู่กับการได้รับความรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการบริหารและการจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและให้ความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนชุมชนท้องถิ่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถ

ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์นานเท่าที่จะนานได้ แต่ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุด (สมชาย เศษะพรหมพันธุ์, 2545 : 3)

โดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจ เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ดังกล่าว

2.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 2-44 - 2-48) ได้กล่าวถึง ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งครอบคลุมถึงลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้านว่า

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity of Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการรับผิดชอบ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูก

จิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-Based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงถือว่าเป็นแนวทางหรือวิถีทางหนึ่งที่พยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบไปด้วยหลักสำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นรวมไปถึงการกระจายรายได้

2.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (อุดม เชยกิจวงศ์, 2548 : 87 - 89)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ต้องมีเส้นทางสะดวก นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ โดยที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องมีคุณภาพมีมาตรฐานในระดับสากล เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เน้นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการดำเนินการวางแผนพัฒนา โดยจัดทำแผนงานและแผนปฏิบัติ เพื่อการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้องมีการวางแผนปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบ ระหว่างผู้ประกอบการ ภาครัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนกับประชาชนท้องถิ่น องค์ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน

2. การให้การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ศึกษาต่อประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ ให้มีการเรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ รู้วิธีการบริการ การฝึกอบรม / ฐาน ให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ พันเหตุการณ์เสมอ

3. การกำจัดของเสีย จะต้องมึระบบการกำจัดน้ำที่มีประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งตามธรรมชาติ การกำจัดขยะและปฏิกูล ถือหลักใช้แล้วใช้ซ้ำ และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อีก (Reuse / Recycle) สำหรับของเสียจากห้องสุขา อาจใช้ระบบการทำแก๊สมูลชีวภาพ (Biogas)

4. การศึกษาวิเคราะห์ความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี โบราณสถานต่าง ๆ แม้เป็นเพียงเนินดินร้าง ย่อมสะท้อนอดีตกาลที่ทรงคุณค่า ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณได้

5. ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ควรสร้างห้องสุขาบริการตามระยะทางเดินห่างกันอย่างน้อย 3 กิโลเมตรต่อหนึ่งห้อง ห้องสุขาต้องสะอาด คัดค่าบริการเพื่อเป็นค่าการจัดจ้างแรงงานดูแล

6. การเดินทางเข้าชมสะดวก ทางเดินในแหล่งธรรมชาติที่เปราะบาง ควรทำทางเดินข้าม (Board Walk) คำนึงถึงความปลอดภัย มีระบบการสื่อความหมายที่ดี (แม้เดินเที่ยวคนเดียวก็ได้) รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายควรออกแบบให้ใช้ได้ทนทาน

7. การรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยว รักษาไว้ให้มีสภาพดั้งเดิมมากที่สุด และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (สะอาด) มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

8. การตรวจสอบผลกระทบ การประเมินศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องกำหนดสถานภาพให้เหมาะสม โดยหารายละเอียด รวบรวมข้อมูลสภาพแวดล้อมในที่แห่งนั้นว่าควรอยู่ในระดับไหน หากความสมดุลระหว่างความสามารถรองรับของพื้นที่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการยอมรับของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนา รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เป้าหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องจากฝ่ายบริหารทุกระดับ การจัดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการลงทุน ต้นทุนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมด้วย

9. การจัดการ การบริการ ควรคำนึงถึงระดับมาตรฐานสากล ปัจจุบัน คือ ISO 9000 / ISO 14000 / ISO 18000 ด้วย

10. การศึกษาและสำรวจแหล่งพลังงาน เพื่อนำมาใช้ก่อประโยชน์มากที่สุด อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานกระแสน้ำ พลังงานความร้อนใต้พิภพ ควรใช้พลังงานจากธรรมชาติมากที่สุด หลีกเลี่ยงการใช้น้ำธรรมชาติโดยใช้อย่างคุ้มค่า หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องปรับอากาศ

11. การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของเขตในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว (ปริมาณนักท่องเที่ยว) โดยใช้หลักการสภาพแวดล้อม ขีดความสามารถการรองรับทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) และขีดความสามารถการรองรับทางสภาพแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า ขยะมูลฝอย ต้องมีแผนการจัดการอย่างดีเพียงพอต่อการใช้

12. การออกแบบสิ่งก่อสร้างสิ่งบริการอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว (ที่จอดรถ ที่พัก การเดินทาง ร้านอาหารเครื่องดื่ม ห้างสรรพสินค้า) ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้าไป อนึ่ง การก่อสร้างควรคำนึงถึงความสะดวกของนักท่องเที่ยว ควรหลีกเลี่ยงสิ่งต่าง ๆ เช่น การตัดต้นไม้เป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงกระแสน้ำจะไม่ก่อให้เกิดการพังทลาย และไม่กีดขวางเส้นทางเดินของสัตว์ป่า

จากการศึกษาความหมาย และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจ เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติและเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของพื้นที่ดังกล่าว โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแนวความคิดที่ได้ศึกษาในหัวข้อนี้ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอันจะมีรายละเอียด ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปไว้ในหัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และผลกระทบจากการท่องเที่ยว

3. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

หากพิจารณาการท่องเที่ยวในลักษณะของอุตสาหกรรมแล้ว สามารถสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

อุตสาหกรรมบริการที่มีการดำเนินงานธุรกิจขนาดใหญ่ มีขอบเขตกว้างขวาง ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภทประสานกัน เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งต้องใช้กลวิธีในการบริหารธุรกิจที่ต้องวางแผน จัดองค์กร การดำเนินการ การประเมินผล และการพัฒนาการ ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก

วินิจ วีรยางกูล (อ้างถึงในอุดม เชยกิจวงศ์ และคณะ, 2548: 184) ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า เป็นอุตสาหกรรมซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านที่พักและโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร และธุรกิจนันทนาการ ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจนันทนาการ ธุรกิจที่พักและโรงแรม และธุรกิจอาหาร บริการ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรม สินค้า

อุตสาหกรรม และสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชน

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร โดยมีค่าตอบแทนและหมายรวมถึง ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการและสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจร้านขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่ หรือการดำเนินงานอื่น ๆ โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อชักจูงหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

3.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยการประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาเป็นสินค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการบริการที่ไม่มีตัวตน แต่มีคุณค่าทางจิตใจที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

3.1.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากในกระบวนการเดินทางท่องเที่ยวย่อมมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ตั้งแต่ช่วงก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง กระทั่งค่าใช้จ่ายภายหลังการเดินทาง กระบวนการของกิจกรรมดังกล่าวย่อมสนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งธุรกิจที่ได้รับผลโดยตรงจากนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับจุลภาคแล้ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค ในแง่ของการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ ความสำคัญต่อการการค้าและบริการของประเทศ การสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การกระจายรายได้ การจ้างงาน และการลงทุนของประเทศ นอกจากนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังช่วยการกระจายรายได้ไปสู่แรงงาน เนื่องจากความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel & Tourism Council) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในประเทศไทย พ.ศ. 2540 พบว่า ร้อยละ 29 ของการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะกระจายไปเป็นค่าแรงงานในสาขาการผลิตต่าง ๆ ก่อให้เกิดการจ้างงานทางตรงไม่

ต่ำกว่า 1 ล้านคน เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการขนส่ง ภัตตาคาร ร้านอาหาร และการจ้างงานทางอ้อม ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน เช่น งานด้านการก่อสร้าง และงานด้านกิจกรรม

3.1.2 ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งอันเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่เดินทาง เพื่อแสวงหาการพักผ่อน ความบันเทิง หรือจุดประสงค์อื่น ๆ ในทางสังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ทำให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

3.1.2.1 การท่องเที่ยวช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น ผลจากการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น ส่งผลให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพและมีรายได้ในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นได้ เป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น

3.1.2.2 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความสำเร็จทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคในท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางคมนาคม ไฟฟ้า ประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกจากการบริการของภาครัฐและการลงทุนของภาคเอกชน เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงพยาบาลเอกชน ธุรกิจการขนส่ง เป็นต้น ทำให้ท้องถิ่นได้รับความเจริญและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.1.2.3 การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ก็ย่อมมีส่วนกระตุ้นให้คนท้องถิ่นเกิดความสามัคคีในการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟู ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และโบราณวัตถุ และเห็นความสำคัญว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ในการดึงดูดความสนใจของคนต่างถิ่นให้เดินทางมาเยือน และทำให้ประชาชนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวรู้สึกตระหนักในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง

3.1.2.4 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชน นอกจากเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแล้วยังส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นหรือก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการลดปัญหาการย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานนอกพื้นที่ และปัญหาความแออัดทางสังคมที่จะตามมาด้วย

3.1.2.5 การท่องเที่ยวเสริมสร้างพื้นฐานทางสังคมที่ดี ประชาชนในพื้นที่ควรมีคุณลักษณะในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นฐานทางสังคมที่ดี ในลักษณะนี้จึงเป็นปัจจัยหลักที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยในหลายประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้ เช่น ประเทศไทย รัฐบาลนามว่า “สยามเมืองยิ้ม” เป็นจุดขายสำคัญทางการท่องเที่ยว จากงานวิจัยทางการท่องเที่ยวหลายฉบับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่า อรรถาศัยไมตรี รอยยิ้ม และความมีน้ำใจของคนไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับมาเยือนเมืองไทย

3.1.3 ความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รวมทั้งป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการออกมาตรการต่าง ๆ เช่น การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงแรมขนาดใหญ่ที่เปิดให้บริการกับนักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อลดปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากโรงแรม เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาเพื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และในปัจจุบันทั่วโลกต่างเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม จึงได้ร่วมกันศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ภายใต้แนวคิดโลกสีเขียว ของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก และในหลายประเทศได้มีการศึกษาเพื่อวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อต้องการให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน

3.2 ลักษณะทั่วไปของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ผสมผสานทั้งสินค้าและบริการเข้าด้วยกันแต่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องของการบริการ จึงมีลักษณะแตกต่างจากอุตสาหกรรมผลิตสินค้า ซึ่งหากพิจารณาจากความหมายของคำว่าอุตสาหกรรม อาจทำให้มองถึงภาพของโรงงานขนาดใหญ่ที่มีปล่องควัน อันที่จริงแล้วอุตสาหกรรมยังมีการแบ่งออกเป็นสาขาการบริการอีกสาขาหนึ่ง ฉะนั้น การท่องเที่ยวจึงจัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทบริการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาคธุรกิจหลายประเภท และถ้าหากพิจารณาตามหลักการของสายอุตสาหกรรมการผลิต จะพบว่ามีองค์ประกอบที่เห็นชัดเจน 4 ประการ คือ โรงงาน สินค้า ผู้ซื้อ และการขนส่ง ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมการผลิตแต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียด สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. โรงงาน เปรียบเสมือนสถานที่ผลิตสินค้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวนั่นเอง ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทั้งที่เกิดขึ้นเองหรือมนุษย์สร้างขึ้นเป็นวัตถุดิบ จนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น จังหวัด เพชรบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ มีสิ่งที่สวยงามตามธรรมชาติ คือ หาดชะอำ หาดเจ้าสำราญ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระนครคีรี ซึ่งเป็นพระราชวังที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 มีความงดงามและทรงคุณค่าทางงานศิลปะและยังมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ ของชาวไทยทรงดำ เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรียังมีการบริการ ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง นักท่องเที่ยว การจำหน่ายตั๋ว ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ดังนั้น จังหวัดเพชรบุรีจึงเปรียบเสมือนโรงงานที่ผลิตสินค้าด้านการท่องเที่ยวและการบริการ

2. ผู้ซื้อหรือลูกค้า ซึ่งได้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว ชม บ้านเมืองธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้จากการมาท่องเที่ยว คือความพึงพอใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ความสะอาดสบาย การพักผ่อนและประสบการณ์ที่น่าประทับใจ สิ่งเหล่านี้คือผลผลิตที่อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจำเป็นต้องผลิตให้นักท่องเที่ยว

3. สินค้า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ของสินค้าเสมอไปในทางตรงกันข้ามอุตสาหกรรมการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่เห็นได้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น การซื้อขายรถยนต์ เมื่อโรงงานผลิตสินค้าออกมา กรรมสิทธิ์ยังคงเป็นของผู้แทนจำหน่าย แต่หลังจากลูกค้าตกลงซื้อสินค้านั้นไป กรรมสิทธิ์ย่อมเป็นของผู้ซื้อ สำหรับสินค้า ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีทั้งที่เปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ เช่น การซื้อสินค้าของที่ระลึก แต่ลักษณะบางอย่าง เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปเยือน โบราณสถาน โบราณวัตถุ มรดกทางวัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความรู้สึกพึงพอใจ ความประทับใจและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับกลับไป โดยที่สินค้าเหล่านั้นยังคงอยู่ จึงนับเป็นข้อได้เปรียบอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

4. การขนส่ง โดยทั่วไปแล้วองค์ประกอบหรือขั้นตอนของอุตสาหกรรมทุกประเภทคือ การขนส่งสินค้า ผู้ผลิตจะต้องดำเนินการส่งสินค้าไปยังลูกค้า แต่อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวกลับตรงกันข้ามเพราะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งมีสถานภาพเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ โรงงาน วัตถุดิบ และสินค้า ในตัวเอง จึงไม่สามารถเดินทางเคลื่อนที่ได้ นักท่องเที่ยวจึงต้องเดินทางไปบริโภคสินค้าหรือรับบริการเหล่านั้น ณ แหล่งผลิตหรือโรงงานเอง

3.3 องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็น อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานสินค้าและการบริการประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดย

ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะปรากฏในรูปแบบการบริการในธุรกิจต่าง ๆ เช่น การบริการนำเที่ยว การบริการขนส่ง การบริการที่พักแรม เป็นต้น ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีองค์ประกอบของสินค้าและบริการหลายประเภท ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง ธุรกิจและการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว และธุรกิจในการท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง โครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3.4 ธุรกิจในการท่องเที่ยว

นอกจากการท่องเที่ยวโดยทรัพยากรธรรมชาติที่มีในแหล่งท่องเที่ยวแล้วนั้น ธุรกิจต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เข้ามามีบทบาทในการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย

3.4.1 ธุรกิจที่พักแรม (Accommodation) เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว หรือเดินทางมาเอง ก็จำเป็นต้องใช้บริการสถานที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งมีให้เลือกมากมายหลายประเภท เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกันไป

3.4.2 นำเที่ยว (Travel Agent) เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ให้บริการจัดจำหน่ายตั๋วเดินทาง จัดพาหนะบริการ จัดหาที่พักและจัดบริการนำเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในบางครั้งธุรกิจนำเที่ยวยังทำหน้าที่เป็นผู้สำรวจและผู้นักเบิกแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ด้วยเช่นกัน ประเภทของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

3.4.2.1 บริษัทท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (Wholesale Travel Agent) มีหน้าที่ในการจัดรายการนำเที่ยวประเภทเหมารวม (Package Tour) เพื่อขายให้แก่บุคคลทั่วไป โดยผ่านเครือข่ายตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวหรือสายการบิน ซึ่งบริษัทการท่องเที่ยวประเภทนี้อาจจะไม่ได้ติดต่อกับผู้ที่ต้องการท่องเที่ยวโดยตรง และอาจจะไม่ได้ดำเนินการพาเที่ยวโดยตรง แต่จะมอบให้บริษัทนำเที่ยว (Tour Operation) เป็นผู้ดำเนินการหรือมอบให้บริษัทที่รับช่วงพาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นผู้ดำเนินการ บริษัทการท่องเที่ยวดังกล่าวจะดำเนินการจัดรายการท่องเที่ยวที่จะเสนอขายในลักษณะเหมารวม และจะหาบริษัทรับช่วงในสถานที่ท่องเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการ โดย

บริษัทมักจะจัดการเฉพาะกำหนดการเดินทางและสายการบินรับส่งในสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น บริษัทเหล่านี้มักเป็นบริษัทในเครือของบริษัทสายการบิน หรือเครือโรงแรมขนาดใหญ่ และมีสาขาคครอบคลุมพื้นที่ขายเป็นบริเวณกว้าง บริษัทเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งนักท่องเที่ยวเข้าไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ

3.4.2.2 บริษัทท่องเที่ยวรายย่อย (Retail Travel Agent) มีหน้าที่จำหน่ายบริการการท่องเที่ยวโดยตรงให้แก่ผู้ที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเป็นสาขาของบริษัทการท่องเที่ยวขนาดใหญ่หรือบางครั้งก็เป็นตัวแทนของบริษัทการท่องเที่ยว สายการบิน บริษัทเรือ บริษัทรถโดยสาร โรงแรม รถเช่า แต่ในปัจจุบันก็มีบริษัทจำนวนมากที่ดำเนินงานอิสระ โดยเข้าร่วมระบบคอมพิวเตอร์สำรองตั๋วเครื่องบินและโรงแรม รวมทั้งออกแบบรายการท่องเที่ยวให้แก่ลูกค้าแต่ละราย โดยอาศัยข้อมูลจากระบบ CRS (Computer Reservation System) ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน ความแตกต่างระหว่างบริษัทการท่องเที่ยวขนาดใหญ่กับบริษัทการท่องเที่ยวรายย่อยที่เห็นชัดเจนคือ บริษัทการท่องเที่ยวรายย่อยจะออกแบบรายการท่องเที่ยวแบบเหมารวมให้ตามความต้องการของลูกค้าแต่ละราย แต่บริษัทการท่องเที่ยวขนาดใหญ่จะเสนอรายการเหมารวมมาตรฐาน (Standard Package Tour) เสนอขายในตลาดและมีการโฆษณาในระดับสูงเพื่อให้ได้ลูกค้าปริมาณมาก

3.4.2.3 บริษัทบริการนำเที่ยว (Tour Operator) เป็นเสมือนบริษัทหรือหน่วยงานที่รับช่วงต่อจากบริษัทการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ หรือบริษัทท่องเที่ยวรายย่อย โดยทำหน้าที่ในการจัดบริการตามรายการท่องเที่ยวที่ได้โฆษณาไปแล้ว บริษัทบริการนำเที่ยวอาจมีรถโดยสารหรือโรงแรมเอง หรืออาจเช่าหรือจองให้ลูกค้า ลักษณะสำคัญของบริษัทบริการนำเที่ยวที่แตกต่างจากบริษัทนำเที่ยวขนาดใหญ่หรือบริษัทการท่องเที่ยวรายย่อยก็คือ จะทำหน้าที่ให้บริการพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการนำลูกค้าเข้ามายังพื้นที่ท่องเที่ยว การดำเนินงานลักษณะดังกล่าวมีลักษณะเดียวกับบริษัทรับช่วงพาเที่ยวหรือบริษัทรับนักท่องเที่ยวเข้า โดยบริษัทเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการรับนักท่องเที่ยวจากบริษัทท่องเที่ยวขนาดใหญ่หรือรายย่อยเข้ามาจากประเทศผู้ส่งออกนักท่องเที่ยว

3.4.2.4 บริษัทท่องเที่ยวลักษณะพิเศษ (Special Intermediaries) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่มักทำหน้าที่จัดการประชุมหรือเป็นบริษัทจัดนำเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่ม หรือเป็นบริษัทนายหน้าของรถโดยสาร หรือ ตัวแทนโรงแรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้เดินทางหรือองค์กรธุรกิจในตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งนายหน้าดังกล่าวนี้จะได้รับค่าจัดการจากการดำเนินการ บริษัทเหล่านี้ได้แก่ บริษัทจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล บริษัทจัดหารถโดยสาร และบริษัทจัดการประชุม

3.4.3 ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม อาหารและเครื่องดื่มจัดเป็นสินค้า บริโภคพื้นฐานซึ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลัก สิ่งสำคัญของธุรกิจประเภทนี้ คือการบริการที่คำนึงถึงคุณภาพอาหารที่สะอาด ถูกหลักอนามัย และราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ ภัตตาคาร หรือร้านอาหารเดี่ยว ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในโรงแรม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในสถานประกอบการอื่น ๆ และธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มระหว่างการเดินทาง

3.4.4 ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและสินค้าที่ระลึก นักท่องเที่ยวมักมีความต้องการที่จะใช้สินค้าอุปโภคบริโภคในระหว่างการเดินทาง โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวหาซื้อได้จากร้านค้าปลีกในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งให้บริการแก่คนในท้องถิ่นอยู่แล้ว ส่วนร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกนั้นมีจุดประสงค์หลักในการจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ซึ่งมักจะพบในบางพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีสินค้าที่ระลึกอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ และเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมักนิยมซื้อเป็นของฝากและของที่ระลึก ในหลายประเทศได้นำสินค้าและสินค้าที่ระลึกมาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว โดยพยายามแข่งขันกันจัดเทศกาลลดราคาสินค้าเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

3.4.5 ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายคนจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังท้องถิ่นอื่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจคมนาคมเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต้องการทั้งภายในและระหว่างประเทศ การคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยย่อมส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ภายหลังจากการที่มีการสร้างสนามบินของเอกชนบนเกาะสมุย จ. สุราษฎร์ธานี ก็ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาระบบขนส่งก็นับว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยทั่วไประบบการขนส่งจะเกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้า และการขนส่งผู้โดยสาร แต่การขนส่งที่นับว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการท่องเที่ยว คือ การขนส่งผู้โดยสาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่ง 3 ประเภท คือ การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางบก และการขนส่งทางน้ำ

3.5 ปัจจัยที่ส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3.5.1 การพัฒนาด้านการคมนาคม การคมนาคมมีบทบาทสำคัญในการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังที่กล่าวมาแล้วในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม อิทธิพลของวิวัฒนาการรถไฟ ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล และเรือกลไฟทำให้เกิดการท่องเที่ยวระยะยาว ในช่วงทศวรรษที่ 18 เริ่มมีการพัฒนาเครื่องบินและรถยนต์ อุตสาหกรรมการบิน

เติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ 20 ปัจจุบันอุตสาหกรรมการบินของโลก สามารถขนส่งผู้โดยสารปีละมากกว่า 20 ล้านล้านคน ซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์ คู่ขนานไปกับอุตสาหกรรมการบิน

3.5.2 การพัฒนาด้านการสื่อสาร ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้เกิดสื่อใหม่ ๆ ที่สามารถส่งข่าวสารที่รวดเร็วและชัดเจน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการดำเนินการตลาดท่องเที่ยว นอกจากจะทำให้สามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมากแล้ว ลูกค้าสามารถรับรู้ข้อมูลและข่าวสารของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้เกิดความต้องการในการเดินทางเพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ ด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวสามารถซื้อบริการการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการโดยตรง ซึ่งสินค้าทางการท่องเที่ยวได้รับความนิยมในการซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

3.5.3 การพัฒนาด้านเทคนิคและวิทยาการ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่สำคัญของมนุษย์ที่ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีโลกาภิวัตน์ ทำให้ประชากรของโลกซึ่งอยู่อาศัยคนละซีกโลก สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วราวกับสามารถย่อโลกให้เล็กลงได้ และไม่มีพรมแดนใด ๆ มาขวางกั้นการติดต่อระหว่างกันของมวลมนุษยชาติ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวได้ทั่วโลก นักท่องเที่ยวสามารถสำรองที่พัก โรงแรม ที่นั่งบนรถไฟ บัตรเข้าชมการแสดง และการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและประหยัดทั้งต้นทุนและเวลา และในปัจจุบันสายการบินต่าง ๆ ทั่วโลกได้นำระบบออกบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Ticketing) มาใช้ ซึ่งเป็นการออกบัตรโดยสารบนเครื่องบินในระบบเปิด คือผู้โดยสารสามารถ จองและชำระค่าบัตรผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเอง นับเป็นระบบที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ จะเห็นได้ว่าสินค้า บริการ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลก ดังนั้นจึงมีการขยายตลาดไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

3.5.4 ประชาชนมีเวลาว่างมากขึ้นและการขยายตัวของชนชั้นกลาง เนื่องมาจากการพัฒนาเทคนิคและวิทยาการทางการผลิตของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้เครื่องจักรกลเข้ามามีบทบาททดแทนแรงงานกันมากขึ้น รวมทั้งธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการพักผ่อนจากการทำงานและความต้องการแสวงหาความแปลกใหม่ หลีกหนีความซ้ำซากจำเจน่าเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้คนเดินทางท่องเที่ยวกันมากขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเพื่อแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ใหม่ ๆ

ที่แตกต่างกันออกไปและจากการที่รูปแบบของการผลิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ประชากรในระดับชนชั้นกลางมีเพิ่มมากขึ้นประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น จนสามารถสนองตอบต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิตได้ รวมทั้งยังมีการจัดสวัสดิการแรงงานเพิ่มขึ้นด้วย จึงสามารถออกท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนได้มากขึ้น

3.5.5 การพัฒนาด้านการตลาด การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจ จึงทำให้ต้องมีการแข่งขันผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวจึงต้องพัฒนาการตลาดให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งการส่งเสริมการขาย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนเกิดความต้องการการท่องเที่ยวมากขึ้นทั้งสิ้น รวมไปถึงการจัดบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีราคาถูกลงมากกว่าแต่ก่อนหรือการท่องเที่ยวแบบราคาประหยัด หรือนั้นเป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย

3.5.6 ความร่วมมือระหว่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว หรือหยุดชะงัก ถ้าประเทศใดมีกฎหมายควบคุมห้ามไม่ให้ประชาชนเดินทางออกนอกประเทศหรือเดินทางท่องเที่ยวประเทศอื่น ย่อมมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมทั้งระบบ ทั้งนี้ทุกประเทศพยายามรักษาผลประโยชน์ของประเทศตนไว้ ซึ่งทำให้ต้องมียุทธศาสตร์กลางทำหน้าที่ประสานประโยชน์ องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) แปรสภาพมาเป็นสหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (IUOTO) ทำหน้าที่ประสานงานด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และให้คำแนะนำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาด้านนี้ของประเทศต่าง ๆ ทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทางระหว่างประเทศมากขึ้น ทางด้านการผ่านแดนยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ ให้สะดวกรวดเร็ว และเกิดเสรีภาพมากขึ้น

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะทั่วไปของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับจากการท่องเที่ยว ธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งเสริมการขายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามนอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นแล้ว ในบางครั้งก็ยิ่งก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่น ๆ ในมิติต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง

3.6 ประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับจากการท่องเที่ยว

3.6.1 การสร้างงานสร้างอาชีพ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่จัดอยู่ในอุตสาหกรรมการให้บริการที่ประกอบด้วยธุรกิจมากมายหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

โดยตรงและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานจำนวนมาก เพื่อให้เพียงพอ กับงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้บริการแรงงานเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ระดับสูง เป็นเพียงแต่ให้การฝึกอบรมในระยะสั้นก็สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ โดย สามารถแยกลักษณะงานออกเป็น 2 ลักษณะ คืองานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจ โรงแรม บริษัทนำเที่ยวสายการบิน มัคคุเทศก์ ภัตตาคาร ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ การประกอบการ ขนส่งผู้โดยสาร นอกจากนั้นยังมีการผลิตสินค้าของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง เช่น การทอผ้า เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ และ งานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางอ้อม ได้แก่ งานด้านการ ก่อสร้าง เช่น สร้างอาคารที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า งานด้านกลีกรรม เช่น ปลุกผัก เลี้ยงไก่ เพื่อขาย ให้โรงแรม ฯลฯ

3.6.2 การกระจายรายได้ การท่องเที่ยวเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกระจาย รายได้ ไปสู่ประชาชนอาชีพต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็ ต้องใช้จ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหารและ เครื่องดื่ม ค่าพาหนะในประเทศ ค่าใช้จ่ายบันเทิง ซื้อของ และอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการหมุนเวียนให้ ห้างถิ่น ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอันจะเป็นผลต่อเนื่องไปถึงความอยู่ดีกินดี และยก มาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้นได้

3.6.3 การพัฒนาสาธารณูปโภค อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีบทบาทต่อการลงทุน พัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งจะสร้างความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวและ ประชาชนในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้ว่า ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นอกจากจะต้องมีความสวยงามตาม ธรรมชาติมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์แล้ว ยังจะต้องมีความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว มีน้ำสะอาดใช้ สามารถใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าได้บ้างพอสมควร มีบริการติดต่อสื่อสารที่ สะดวก รวดเร็ว เหล่านี้เป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับความงามล้ำค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว แม้ว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐานต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะจัดให้มีขึ้นโดยมีสาเหตุเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจใน สาขาสำคัญอื่น ๆ ก็ตามแต่ก็ยังมีอีกหลายกรณีที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการ สร้างถนน สนามบินขนาดใหญ่ การสื่อสารโทรคมนาคม การไฟฟ้า การประปา ในพื้นที่ที่มีแหล่ง ท่องเที่ยวตั้งอยู่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญเติบโต และประชาชนในท้องถิ่น ได้รับความสะดวกสบายไปพร้อม ๆ กัน

4. แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตและการจำหน่าย ที่มีลักษณะ คล้ายกันกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั่วไปที่มีการใช้วัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบทางการท่องเที่ยวคือ สภาพแวดล้อม ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบต่อเจ้าของประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ศรัณยู วรากุลวิทย์ (2546 : 21-36) ได้กล่าวถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่นทำให้มีการฟื้นฟู และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศประชาชนมีมาตรฐาน การดำเนินชีวิตสูงขึ้น สาธารณูปโภค ได้รับการพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวก็สามารถสร้างผลกระทบทาง ด้านลบทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมได้เช่นกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป : 1-33) ได้กล่าวถึงผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นว่า เมื่อชุมชนท้องถิ่นใดมีแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้นก็จะทำการกระจายข่าวสารทางการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มบุคคลเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นให้บุคคลเหล่านั้นตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แต่การที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งนั้น ๆ จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวสำหรับบริการให้นักท่องเที่ยว ได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การท่องเที่ยวจึงเป็นการสังสรรค์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งด้านผลดีและผลเสีย อันเกิดจากการท่องเที่ยว

4.1 ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป. : 1 – 33) ได้กล่าวถึง ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นไว้ว่า ชุมชนท้องถิ่นใดมีแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้น ก็จะทำการกระจายข่าวสารการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแต่การเข้ามาท่องเที่ยวนั้น จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไว้บริการนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเป็นการสังสรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นทั้งทางด้านผลดีและผลเสีย อันเกิดจากการท่องเที่ยว

4.1.1 ผลกระทบด้านบวก

4.1.1.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เมื่อการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้น ก็จะมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4.1.1.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ

4.1.1.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรคอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก (Labor Intensive) และแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะที่ต้องการความชำนาญปานกลางและต่ำ จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

4.1.1.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาใช้จ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวจากชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

4.1.1.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตของชุมชนท้องถิ่น เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้น ย่อมสามารถนำรายได้มาใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

4.1.2 ผลกระทบด้านลบ

4.1.2.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ไม่สามารถมีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นฤดูกาลเป็นเหตุให้ชุมชนไม่สามารถวางใจพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูงมาก นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวอาจประสบภาวะเสื่อมโทรม จนพินความนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย หรือมีคู่แข่งมาแย่งตลาดไป หรืออาจประสบปัญหาจากธรรมชาติที่แปรผันจนทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไม่มีความดึงดูดใจอีกต่อไป

4.1.2.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวช่วงนั้นจะซบเซามาก ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจึงต้องแสวงหา

วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้อุตสาหกรรมของตนเองอยู่รอด เช่น ใช้วิธีการลดราคาสินค้า และบริการในช่วงนอกฤดูกาล เป็นต้น

4.1.2.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในกลุ่มชนท้องถิ่น การท่องเที่ยว มีผลนำไปสู่การแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

4.1.2.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินแก่ชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ที่ดิน จึงทำให้อาณาที่ดินปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินที่มีทำเลดี

4.1.2.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวและแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นอื่นหลั่งไหลเข้ามามากมาย ย่อมสร้างปัญหาให้กับชุมชนท้องถิ่น แหล่งท้องถิ่นนั้นที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

4.2 ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อสังคมของชุมชนท้องถิ่น

ผลกระทบทางด้านสังคม การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวก็นำเงินรายได้ที่เพิ่มขึ้นในการทำงานของธุรกิจการท่องเที่ยวมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นและยังมีผลต่อการลดอัตราการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของประชากรไปยังถิ่นอื่นให้น้อยลงเพราะประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ย่อมมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริการรถ เรือรับจ้าง ขายสินค้า และหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น นอกจากผลด้านบวกแล้วก็อาจจะมีผลด้านลบคือปริมาณของอาชญากรรมอาจเพิ่มขึ้นเพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รวมของบุคคลมากมายหลายประเภทอาจทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นได้ ทำให้สภาพสังคมมีความแออัดเกิดขึ้นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นที่เคยดำเนินชีวิตค่อนข้างสบายเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและก่อให้เกิดความแออัดเพิ่มขึ้นส่งผลให้เจตคติและวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้การเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทำให้มีประชาชนจากพื้นที่อื่นต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมอพยพไปประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บางกลุ่มไปอยู่อาศัยถาวร บางกลุ่มอยู่อาศัยชั่วคราว

4.2.1 ผลกระทบด้านบวก

4.2.1.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ย่อมเกิดธุรกิจการท่องเที่ยวต่าง ๆ สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนใน

ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนในธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งในลักษณะผู้ประกอบการและผู้รับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว โดยธุรกิจท่องเที่ยวจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

4.2.1.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น มีการปลูกสร้างที่พักแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น

4.2.1.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.2.1.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น นับเป็นโอกาสได้มีการไปมาสู่และคบค้าสมาคมกันขึ้น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งอื่น ๆ ต่อกัน ยังผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

4.2.1.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.2.2 ผลกระทบด้านลบ

4.2.2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของสังคมชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมชนบทที่เรียบง่าย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเป็นเหตุให้ชุมชนในท้องถิ่น เกิดความชื่นชมและเลียนแบบอย่างจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาตั้งแต่เกิด

4.2.2.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่นอื่น และสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นต้น

4.2.2.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยอันดีของชุมชนท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนบางส่วนของชุมชนท้องถิ่นมองเห็นความแตกต่างในการดำรงชีวิตของตนเมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยว โดยเห็นว่านักท่องเที่ยวเป็นผู้มีฐานะดี จึงมุ่งหวังหากำไรจากนักท่องเที่ยวมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม

และคุณค่าแห่งความเป็นมิตร ที่ควรมีความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย

4.2.2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น หรืออาจเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในชุมชนท้องถิ่น บางครั้งอาจเป็นการฉ้อโกงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่บางครั้งก็รุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายหรือฆ่า

4.2.2.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น สถานที่บางแห่งอาจสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นอาจไม่พอใจที่ถูกกีดกันบริเวณ นอกจากนี้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น การเปลือยกาย อาบแดด การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปยังศาสนสถาน แม้ว่าจะเป็นการกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวก็ตาม แต่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนท้องถิ่นได้

4.3 ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวก็เป็นสื่อในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างเจ้าบ้านคือผู้คนในท้องถิ่น และผู้มาเยือน คือ นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและยังกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการฝึกหัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิด ทำความเข้าใจวัฒนธรรมระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ยังส่งผลให้มีการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ในแต่ละท้องถิ่นต่างมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่แตกต่างกันไปและมีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น เครื่องจักสาน การผลิตมีดอรัญญิก การทอผ้า เป็นต้น ผลงานเหล่านี้เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวซึ่งนิยมซื้อเป็นของที่ระลึก ส่วนผลด้านลบที่เกิดขึ้นคือ การเปลี่ยนแปลงค่านิยม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบระหว่างนักท่องเที่ยว และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้บุคลิกภาพของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกาย กิริยาท่าทาง ความรู้สึกนึกคิด และค่านิยม เป็นต้น

4.3.1 ผลกระทบด้านบวก

4.3.1.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นตัวเร่งในการชักจูงประชาชนท้องถิ่นต่าง ๆ ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสู่วัฒนธรรมประเพณีนั้น และสืบทอดต่อกันไป

4.3.1.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจของวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

4.3.1.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

4.3.1.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เช่น มีการร่วมมือก่อตั้งชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

4.3.1.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น เสื้อผ้าพื้นเมือง เครื่องเงิน เครื่องแกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา

4.3.2 ผลกระทบด้านลบ

4.3.2.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายพื้นเมืองมาเป็นสมัยใหม่ การละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม เป็นต้น

4.3.2.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วในชุมชนท้องถิ่น โดยมีการนำวัฒนธรรมมาใช้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยพยายามมุ่งเน้นที่ความสวยงาม จัดขบวนแห่และต้อนรับเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ไม่สนใจกับพิธีกรรมและความเชื่อและความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนท้องถิ่นเจ้าของวัฒนธรรมประเพณี

4.3.2.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการลดคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการรับวัฒนธรรมจากภายนอก ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมลดคุณค่าลง

4.3.2.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชุมชนท้องถิ่น การผลิตที่เน้นในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพของชิ้นงาน ทำให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันละเอียดอ่อนประณีตบรรจง

4.3.2.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น หากนักท่องเที่ยวไม่รู้คุณค่าของศิลปวัตถุชุมชนท้องถิ่น เช่น การขีดเขียนบนศิลปวัตถุ การขีดเขียนทำลายในแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ การทิ้งขยะทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

4.4 ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

ผลกระทบทางด้านกายภาพ ทำให้มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้นอกจากรองรับนักท่องเที่ยวแล้วประชาชนในท้องถิ่นยังได้รับความสะดวกสบายจากโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้

การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อม การรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการสร้างสวนสาธารณะให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวกันมากขึ้น ส่วนผลด้านลบนั้นอาจมีผลต่อความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เพราะการไม่ควบคุมความสะอาดในแม่น้ำลำคลอง ปล่อยให้มีการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลองส่งผลให้น้ำเน่าเสียได้และยังก่อให้เกิดมลภาวะเพิ่มขึ้นทั้งมลภาวะทางน้ำ และทางเสียง เช่น การท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยแม่น้ำลำคลองที่ต้องมีการทัวร์ทางเรือ อาจมีผลต่อคุณภาพของน้ำรวมถึงเสียงดังที่มาจากเครื่องยนต์เรือ เป็นต้น

4.4.1 ผลกระทบด้านบวก

4.4.1.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีมากขึ้น

4.4.1.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันเป็นทรัพยากรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

4.4.1.3 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูและเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

4.4.1.4 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้ต้นไม้ให้ร่มรื่นและสวยงาม เป็นต้น

4.4.1.5 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งออกกฎหมายคอยควบคุมป้องกันสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นไม่ให้เสื่อมโทรมด้วย

4.4.2 ผลกระทบด้านลบ

4.4.2.1 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำของชุมชน และอาจส่งผลกระทบต่อพืชพันธุ์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ได้ และอาจก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเน่าเสียในชุมชนท้องถิ่นได้

4.4.2.2 การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางกิจกรรมอาจก่อให้เกิดการรบกวน และการเลียน

แปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินอันส่งผลต่อพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ๆ และก่อให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดินภายในชุมชน

4.4.2.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์สูญเสียไปจากชุมชนท้องถิ่น มีผลทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง

4.4.2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบแก่สิ่งแวดล้อม

4.4.2.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงในชุมชนท้องถิ่น เช่น เสียงดังที่เกิดจากยานพาหนะต่าง ๆ เสียงดังที่เกิดจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เสียงดังที่เกิดจากสถานเริงรมย์ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป คือ การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบในหลายมิติ ทั้งได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ , ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีการสร้างแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างให้เกิดผลประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายสูงสุด ทั้งในปัจจุบัน และยืนยาวไปในอนาคตภายหน้า ซึ่งเรียกว่า การท่องเที่ยวตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้สภาพวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม การเคารพขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวทางการดำเนินชีวิต และความเชื่อ พิธีกรรมของคนในท้องถิ่นที่เราไปเยือน ไม่ไปทำลายความสงบสุขของชุมชนและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น แนวทางดังกล่าวถ้านำไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะนำมาซึ่งเป้าหมายหลักของการพัฒนานั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน

5.1 ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วศิน อินทพัฒนากุล (2548 : 57-58) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน และสืบทอดความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่ออนุชนในอนาคตจะได้ใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม โดยดำเนินการในลักษณะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ รวมทั้งสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศธรรมชาติไว้ได้ การดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 7 ส่วน คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ธุรกิจในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยว และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และยังได้ขยายขอบเขตการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมถึง เรื่องการกำหนดรูปแบบทางการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทแหล่งวัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติ

กุสวัตตี สุขเลี้ยง และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2525 : 20, อ้างถึงใน ยุพดี เสดพรณ, 2543 :427-428) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มขนาดเล็กทั้งในเมืองและชนบท นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันให้ยืนยาวไปจนถึงคนรุ่นลูกหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือสร้างเงื่อนไขที่ยากลำบากให้แก่คนในยุคต่อไป โดยการท่องเที่ยวนั้นจะต้องให้มีนักท่องเที่ยวในปริมาณที่พอ สมควร ไม่มุ่งรายได้ สร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ให้ความสำคัญกับคนมากกว่ารายได้ มองคนเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการการท่องเที่ยว คนในที่นี้ประกอบด้วย ผู้ให้บริการ เช่น มัคคุเทศก์นักท่องเที่ยวควรได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้รับความสนุกสนาน ได้รับความปลอดภัย ได้ความรู้เพิ่มขึ้น คนท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยว โดยไม่ไปทำลายระบบนิเวศตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

เนตรชนก นันท์ (2544 : 35-36) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิด 3 ประการ

1. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) การเติบโตของการท่องเที่ยวต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ไม่พร้อมไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวหงุดหงิด ไม่พอใจขาดความนิยม ไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว นอกจากนี้การเติบโตของการท่องเที่ยวที่เร็วเกินไปอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมดเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เช่น การเกษตร การกลั่นกรอง การอุตสาหกรรม และการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยวัสดุ

อุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศก็จะเป็นผลทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศได้ด้วย

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศถ้ามักเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบรุนแรงต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เกิดพฤติกรรมกระเลินกระเอยแบบเกิดขึ้น เช่น การใช้จ่ายเงินอย่างง่ายดายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหรา อิสระ ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาไปกับเงินทองและความสำราญที่หาได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุมอาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมการท่องเที่ยว นั่น ๆ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลาม ความแออัดยัดเยียด ความสกปรกรวมถึงกิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสียอาหารเหลือ ขยะ เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมายและในบางครั้งก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งที่เก็บเอาของจากธรรมชาตินากลับไป เช่น การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ซึ่งอาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่งไปได้ นอกจากนี้การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคการก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่างรวดเร็วของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมถึงปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่าซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่นได้อย่างเต็มความสามารถของแหล่งธรรมชาติและทรัพยากรที่มี ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมให้ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

5.2 วัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วศิน อิงคพัฒนากุล (2548 : 60-61) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งประกอบด้วย

1. ความยั่งยืน เป็นแรงผลักดันที่สำคัญประการหนึ่ง คือความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังนั้นหลักการที่สำคัญคือ ความยั่งยืนของการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมความยั่งยืนขององค์ประกอบทั้งหมดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. องค์ประกอบสำคัญของธรรมชาติ เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากองค์ประกอบสำคัญของธรรมชาตินี้จะครอบคลุมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวในทุกลักษณะ เช่น มรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับชาติและระดับโลก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว

3. การศึกษาและการสื่อความหมาย ในระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ในบางโอกาสผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยอยู่บนพื้นฐานแนวทางการสื่อความหมายทางธรรมชาติ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ และประสบการณ์ ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ และการสอดแทรกความรู้ดังกล่าว ต้องไม่เป็นการขัดเขี่ยโดยที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการ

4. ชุมชนท้องถิ่น เป็นกลุ่มของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นเมื่อพิจารณาแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวแล้ว การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะเป็นการดำเนินงานที่มุ่งเป้าหมายให้มีการกระจายผลประโยชน์ไปสู่สาธารณชนในรุ่นปัจจุบัน หากชุมชนท้องถิ่นตระหนักและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบพัฒนาแล้ว ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป

5. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำแนกได้ตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งจะมีแตกต่างกันไปเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ชุมชนและสมาชิกในชุมชนจะมีความพึงพอใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน นักท่องเที่ยวจะพึงพอใจในความรู้ และประสบการณ์จริงที่ได้รับจากการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐจะมีความพึงพอใจในผลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วพบว่า การกำหนดนิยามนั้นได้มีพื้นฐาน และประยุกต์มาจากหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยหลักการจัดกิจกรรมการพัฒนาโดยคำนึงถึง “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพคน เพิ่มโอกาสการพัฒนา การกระจายโอกาส และความเสมอภาคของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างบุคคลในรุ่นเดียวกัน และระหว่างบุคคลในรุ่นปัจจุบันกับอนุชนรุ่นหลัง โดยให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรณรงค์

ให้ความรู้ สร้างทัศนคติ จิตสำนึก และการสนับสนุนให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเกิดความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยว

6. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างผลประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน โดยก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบในด้านต่าง ๆ น้อยที่สุด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับชุมชนและการมีส่วนร่วม มีดังนี้

6.1 ความหมายของชุมชนและชุมชนริมน้ำ

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 14) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือข่ายเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

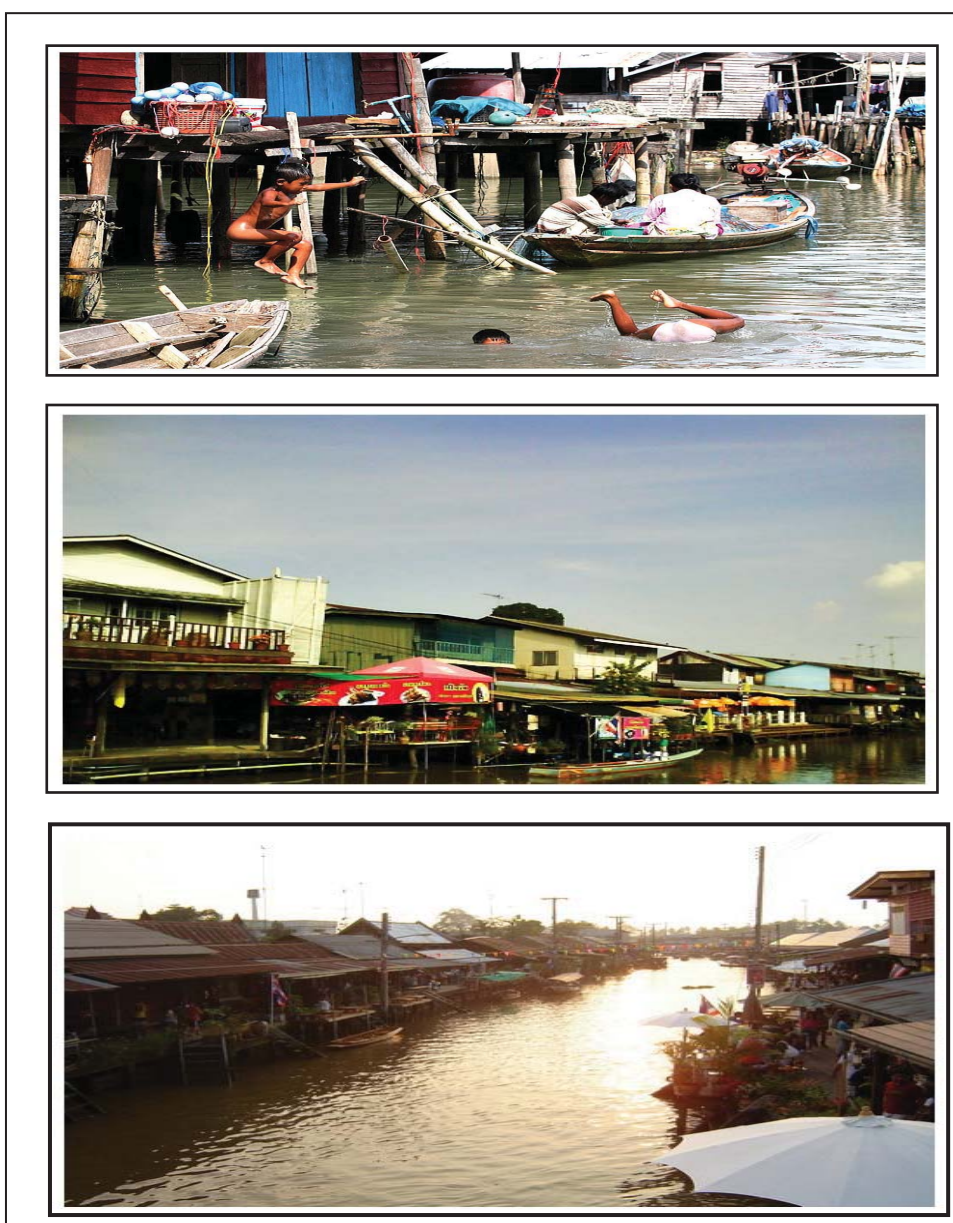
ชยันต์ วรรธนะภูติ (2544 : 76 – 77) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การรวมกันอยู่ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต และใช้ทรัพยากรร่วมกัน

ไพฑูย์ เครื่องแก้ว ณ ลำพูน (2544 ; 30) ได้ให้ความหมายของชุมชนริมน้ำไว้ว่า ชุมชนริมน้ำ หมายถึง ชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างเรียงรายตามริมน้ำ และเป็นชุมชนที่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง มีลักษณะคล้ายกับชุมชนชนบทมีการประกอบอาชีพแบบสังคมเกษตรกรรมมีความผูกพันกับครอบครัวและสืบสานวัฒนธรรมยึดมั่นในขนบธรรมเนียมแบบท้องถิ่น (ไพฑูย์ เครื่องแก้ว ณ ลำพูน, 2544 : 30)

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2544 : 9) ได้ให้ความหมายของชุมชนริมน้ำไว้ว่า ชุมชนริมน้ำมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นของชุมชนไทย มีการสร้างอาคารบ้านเรือนลงบนน้ำประกอบด้วยเรือนแพ หรือเป็นลักษณะชุมชนริมน้ำฝั่งแม่น้ำลำคลอง หรืออยู่บริเวณน้ำตื้น ๆ ซึ่งใช้ประโยชน์จากน้ำในการสัญจรและรับส่งสินค้า ตลอดจนการอุปโภคบริโภค ประกอบด้วยเรือน

ไม้ยกสูง ดังนั้นสังคมไทยจึงมีการตั้งถิ่นฐานอย่างง่ายและมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจเป็นการอยู่ในน้ำหรือบนตลิ่งก็ได้

ชุมชนและชุมชนริมน้ำ คือชุมชนที่มีบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง และประชาชนที่อาศัยอยู่นั้นก็ได้อาศัยแม่น้ำลำคลองในการดำรงชีวิต ทั้งเรื่องการอุปโภคบริโภค การใช้แม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคม รวมถึงการประกอบอาชีพโดยอาศัยแม่น้ำลำคลอง เช่น ตลาดน้ำ จึงทำให้ชีวิตของชาวชุมชนริมน้ำนั้นมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองประหนึ่งเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิต แสดงได้ดังตัวอย่างภาพประกอบที่ 2

ภาพที่ 2 วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ

ภาพที่ 2 วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ (ต่อ)

6.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมาอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด เศรษฐศาสตร์ที่ยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง (Econcentric) กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม การบริการ เล็งผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ มุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามา มากที่สุด อยู่นานที่สุด และนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด โดยหาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีจุดขาย ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ดูแล้วไม่ต่างไปจากการดำเนินการท่องเที่ยวแบบเลื่อนลอย (Shifting Tourism) การดำเนินนโยบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นในรูปของการจัดการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและโบราณสถานมาเป็นต้นทุนหรือเป็นจุดขาย โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ รวมทั้งการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่ควร ที่สำคัญ ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินโครงการ การปฏิบัติแผน และการประเมินผล อันเป็นการบริหารจัดการภายใต้กรอบแห่งแนวคิด ธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการในแนวระนาบ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการบริหารงบประมาณที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรมีสิทธิในการร่วมจัดการทรัพยากร บำรุงรักษาและ

ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

6.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิธีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นลูกหลาน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินผลโครงการ และการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนนั้นมีอยู่ บางชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำตก ป่าไม้ ภูเขา รวมทั้งสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่หลากหลายชนิด บางชุมชนมีความโดดเด่นในด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่ วัดวาอารามและโบราณสถานทางพุทธศาสนา หรือมีประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่น่าสนใจ รวมทั้งมีร่องรอยทางด้านโบราณคดีปรากฏให้เห็น ขณะที่บางชุมชนมีข้อเด่นด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิธีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี พงณา สวนศรี ผู้ประสานงานสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ในส่วนงาน สกว.) กล่าวว่าภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยทุกวันนี้ ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวในอนาคตเปลี่ยนแปลงไป โดยนักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวในเวลาสั้นลง เน้นท่องเที่ยวคนเดียวหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ ต้องการท่องเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติเพื่อหลีกหนีชีวิตแบบจำเจ ที่สำคัญเป็นการท่องเที่ยวแบบไม่แพง ใช้เวลาในการเตรียมตัวก่อนเดินทางมากขึ้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีจุดเด่นคือชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เอง มีวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายเป็นเอกลักษณ์ของตนเองรวมถึงจัดการทรัพยากรบนพื้นฐาน 3 ประการ คือ ฐานการเรียนรู้และจัดการโดยชุมชน ฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานพิธีกรรม จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เพราะมีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวกระแสหลักอย่างชัดเจน “การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเน้นคุณค่าของการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิต/การมีส่วนร่วมของชุมชน และสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ในขณะที่

การท่องเที่ยวกระแสหลัก เน้นมูลค่าจากการท่องเที่ยวและตัวนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ตลอดจนอาศัยอำนาจเป็นเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เสพความสุข ทำให้ทรัพยากรเกิดความเสื่อมโทรม และ“ไม่มีความยั่งยืน” ผู้ประสานงานสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวอธิบาย

6.2.2 การเตรียมความพร้อมชุมชน ชาวบ้านควรมีการประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ปัญหาร่วมกัน และช่วยกันค้นหาแนวทางป้องกันตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อปรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสม อันจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุดและเป็นการส่งเสริมให้ประชากรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อีกทั้งรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประชากรแต่ละชุมชนสามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวด้วยการใช้ทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่สำคัญชาวบ้านได้ร่วมมือร่วมใจกันคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งส่งเสริมการรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว

6.2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ ดำเนินไปภายใต้การประสานประโยชน์ของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รู้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนาและดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยพยายามหลีกเลี่ยงให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

6.2.3.1 มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์ร่วมหรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกันที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิด สร้างฉันทานุมัติร่วมกันว่าการพัฒนาพื้นที่ในแหล่งชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เป็นความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่อย่างแท้จริงและชาวบ้านเข้าใจตรงกันว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมิใช่มุ่งให้เป็นรายได้หลักของชุมชนแต่อย่างใด ที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวเข้ามาซึ่งรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง สูงกว่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและพืชผลทางการเกษตร แต่ในเชิงลึกแล้วจะพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวยังไม่มี การกระจายสู่ชุมชนเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวเท่าที่ควรจะเป็น ส่วนใหญ่มักจะเป็นรายได้ที่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในวงจรธุรกิจท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวมากกว่า ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ควรมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้กระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับการรักษาสถานที่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วม ในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านบางคนอาจจะรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลที่พัก หนูนเวียนกันทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พานักท่องเที่ยวไปดูนก เดินป่าศึกษาธรรมชาติพืชพรรณไม้ หรือพืชสมุนไพร ฯลฯ กิจกรรมที่แต่ละคนหมุนเวียนกันรับผิดชอบช่วยให้มีรายได้อย่างทั่วถึง ลดช่องว่างระหว่างคนมีโอกาสดูกับคนด้อยโอกาส คนรวยกับคนจน และลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกในชุมชน

6.2.3.2 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มุ่งใช้กิจกรรมต่าง ๆ รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม เพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการจัดการในรูปแบบของ การก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญา ทั้งนี้ควรยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ รวมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับทางธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับทางสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นทางเลือกใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีการผสมผสานการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม การคุ้มครองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

6.2.4 กระบวนการมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติให้มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน และมีการเตรียมความพร้อมของชุมชนด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชาวบ้านควรเข้าถึงทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นโดยตรง รวมทั้งร่วมมือกันรักษาสถาน

ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นมรดกของคนรุ่นลูกหลาน อาทิ การรักษาป่าต้นน้ำไว้ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชน และเป็นฐานสนับสนุนทางเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชน ชุมชนควรมีความเข้าใจว่าทรัพยากรที่มีอยู่นั้นมีความสำคัญอย่างไร เพื่อให้เกิดการคุ้มครองในเชิงปฏิบัติที่ส่งผลต่อกฎระเบียบและมาตรการในการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรที่ชัดเจน โดยทุกคนปฏิบัติร่วมกันและมีผลบังคับใช้ในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน

6.2.5 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการพัฒนาชาวบ้านในพื้นที่ให้มีความรู้และความสามารถ เข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศของท้องถิ่น ธรรมชาติถึง ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว คุณภาพของระบบนิเวศ รู้แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นต่อไปในอนาคต อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว สำหรับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนผู้จะเติบโตขึ้นมาับบทบาทรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นของตน สามารถกระทำได้หลายวิธีเป็นต้นว่า การฝึกอบรมภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร การถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากผู้อาวุโสสู่เยาวชนรุ่นใหม่ และการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น ประเด็นสำคัญของการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ภูมิปัญญาดั้งเดิม เกิดความรักและความสามัคคีในชุมชน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน อีกทั้งนำไปสู่ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

6.2.6 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ก่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้ไปแปรสู่การดำเนินการให้บังเกิดผลเป็นจริง ด้วยการนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ อันได้แก่ น้ำตก พืชพรรณไม้ในผืนป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน การศึกษาธรรมชาติและภูมินิเวศย่อยของพื้นที่ ช่วยให้รู้ว่าพื้นที่ต่าง ๆ มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในด้านใด และมากน้อยเพียงใด บางชุมชนอาจมีเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีข้อเด่นในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสิ้น อีกทั้งช่วยให้ประชากรในชุมชนเข้าถึงฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมทั้งมีการถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญา

ชุมชน ในการนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ ควรประชุมระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ ช่วยกันค้นหาข้อดี-ข้อเสีย และผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมทั้งค้นหาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ มีการแสวงหาทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) แตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ตรงที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว หมายถึง จัดการโดยชุมชน ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างที่ชัดเจนก็คือ ชุมชนอยู่ในบทบาทของเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือ ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือ การท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้ว และหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวนั้น ต้องมีการเตรียมการและวางแผนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยที่ชุมชนเป็นผู้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงทางด้านเศรษฐกิจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะเน้นให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในการแปรแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่นับตั้งแต่ปี 2537 – ปัจจุบัน มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีการเลือกพื้นที่ ใช้เกณฑ์การพิจารณาว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความงามทางธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม มีประเด็นทางสังคมหรือทางเลือกการพัฒนา ที่จะนำเสนอต่อสังคม มีองค์กรพัฒนาเอกชนทำงานอยู่ หรือเป็นพื้นที่เครือข่ายที่สำคัญ คือ มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่ มีองค์กรชาวบ้านที่มีศักยภาพและมีขีดความสามารถในการรองรับ

จุดแข็งของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน คือ การเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน และงานพัฒนาของหมู่บ้านสู่คนทั่วไปในเมือง ซึ่งทำให้การพัฒนากิจกรรมเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน เป็นตัวของตัวเอง และติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกอย่างเข้มแข็งและเท่าทัน อย่างไรก็ตามกิจกรรมนี้ก่อให้เกิดรายได้ และสามารถพัฒนาเป็นธุรกิจชุมชนได้ในระยะยาว ซึ่งต้องมีการจัดการที่ดี โปร่งใส ยึดหลักการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ยังคงขาดรูปแบบรองรับที่ชัดเจนว่าสามารถรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรมชุมชน และรายได้ตกถึงคนในท้องถิ่น ซึ่งนับได้ว่ากิจกรรมที่มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาดำเนินการอยู่เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับนโยบายและควรที่จะขยายผลต่อไป เพื่อ

เสริมสร้างทางเลือกของการท่องเที่ยว ที่ให้อำนาจและการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ลักษณะการท่องเที่ยวของ มอส. เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ให้ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเคารพในท้องถิ่น สามารถสร้างความสนใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นนักท่องเที่ยว หรือนักแสวงหาความแปลกใหม่ นอกจากการทำงานของ มอส. ที่อธิบายถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว ยังพบว่า Dr. Erik Holm Petersen ผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากองค์การท่องเที่ยวโลก ได้บรรยายพิเศษเรื่อง Community-Based Tourism and Home Stay ให้กับพนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่า เป็นแนวทางการท่องเที่ยวแนวทางหนึ่งซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลก และของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน อันรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นดำเนินการได้หลายรูปแบบ มีการนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จในหลายประเทศ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

1. การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (Product Sales) อาทิ สินค้าหัตถกรรม อาหารประจำท้องถิ่น ทั้งนี้หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ ของชุมชนนั้นด้วย
2. กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Shows Activities) เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้านและการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน เป็นต้น
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน (Village-Based Activities) หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติในบริเวณหมู่บ้านหรือบริเวณใกล้เคียง พร้อมมัคคุเทศก์นำทางโดยคิดค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว
4. กิจกรรมการพักค้างแรมในหมู่บ้าน (Village Accommodation Facilities) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชน แห่งนั้น กิจกรรมพักค้างแรมในหมู่บ้านมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดแคมป์ (Camping) การจัดกิจกรรมที่พักแบบ Home Stay และการจัดตั้งอำนวยความสะดวกและที่พักแรมในหมู่บ้านซึ่งเป็นการพักกับเจ้าของชุมชน Dr. Erik Holm Petersen กล่าวถึงการใช้คำว่า Home Stay ในประเทศไทย ว่าควรใช้คำว่า Village-Based Overnight Stays หรืออาจเรียกย่อว่า Village Operation พร้อมทั้งสรุปปัญหาในการจัด Home Stays ของประเทศไทยไว้ดังนี้

4.1 อุปสรรคทางด้านภาษาระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ บ่อยครั้งที่เจ้าบ้านไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้เลย ซึ่งอุปสรรคเรื่องภาษามักนำมาซึ่งปัญหาอื่น ๆ ได้อีกมากมาย

4.2 อุปสรรคทางด้านวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นง่าย ๆ ทั้งนี้เพราะทั้งสองฝ่ายมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความคลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรมอย่างมากด้วย

4.3 ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสินค้าการท่องเที่ยว ราคาของรายการท่องเที่ยว และความเข้าใจผิดคิดว่าตัวเองถูกหลอกหลวง

4.4 ปัญหาด้านระดับความคาดหวังและความพึงพอใจที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอาจคาดหวังว่าเจ้าของบ้านควรนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยว และการบริการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ขณะที่เจ้าบ้านคิดว่าบริการที่ตนเองเสนอเป็นที่น่าพอใจของนักท่องเที่ยวแล้ว

4.5 ปัญหาการจัดระบบบริการของชุมชน เป็นปัญหาในชุมชนซึ่งบางชุมชนได้จัดตั้งองค์การบริหารในรูปของชมรมหรือสมาคมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชุมชนบางแห่งเกิดระบบ “ผูกขาด” ในการจัดสรรรายได้ ซึ่งเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชนนั้น

4.6 ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันและไม่เป็นธรรมในกลุ่มผู้ประกอบการ Home Stays เนื่องจากปัญหาการจัดระบบการบริหารของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเจ้าบ้านที่จัด Home Stays บางแห่งได้รับการจัดสรรนักท่องเที่ยวจากองค์การบริหารให้น้อยกว่าเจ้าของบ้าน หลังอื่น ๆ ที่หมายถึงรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อยลง ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน

4.7 ปัญหาความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

4.8 ปัญหาการขาดทักษะและความรู้ด้านการตลาดของชุมชน

นับได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนโดยแท้ ทำให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว หนุนเสริมความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรของตนเองได้ ก่อให้เกิดคุณค่าพลัง และความสุขติดตามมาอย่างยั่งยืน

6.3 วิสาหกิจชุมชน

ปัจจุบันการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการพัฒนาระบบการจัดการชุมชน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มั่นคง และยั่งยืน

6.3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชน อย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน

ทุนของชุมชนไม่ได้หมายถึง ทุนเงินตราเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงคน ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรตามธรรมชาติ และผลผลิตของชุมชน

การประกอบการในรูปวิสาหกิจของชุมชน เป็นการประกอบการที่เชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาดของชุมชนเข้าเป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่แยกส่วนและแบ่งบทบาทให้กับกลุ่มคนที่มีทักษะหรืออาชีพเฉพาะที่แตกต่างกัน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การฟื้นฟูและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ถูกทำลายโดยการพัฒนาที่ผ่านมาโดยการพัฒนาคนให้เป็นผู้ประกอบการ วางแผนประกอบการที่อยู่บนฐาน “ทุนชุมชน” และสร้างระบบเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายกิจกรรมให้อยู่ในกระบวนการเดียวกัน

กิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน มี 3 ระดับ คือ สร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์เพื่อการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน สร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เพื่อพอเพียงกับความต้องการระดับชุมชน และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอกชุมชน เป็นระดับก้าวหน้าซึ่งตรงกับนโยบาย “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”

6.3.2 ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชนทำให้เกิดนวัตกรรม
4. การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายที่สำคัญ
5. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล

6. ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ

7. การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

6.3.3 ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน

1. การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

2. การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง

3. ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันในอนาคต

6.3.4 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

1. วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งพาภายนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกรและชุมชน

2. วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตทางการเกษตรและมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิตและทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์

3. วิสาหกิจชุมชนบริการ หมายถึง การประกอบการที่เกิดจากทักษะ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

6.3.5 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ร่างพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนกรกฎาคม 2544 ขณะนี้ยังอยู่ในขั้นตอนตามกระบวนการใน พรบ. ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนทั้งการเรียนรู้ ทูบ โครงสร้างพื้นฐาน มาตรการภาษี และอื่น ๆ

ปัจจุบันเริ่มมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนโดย ชกส. ซึ่งจัดเตรียมทุนไว้ประมาณหนึ่งหมื่นล้านบาทอย่างไรก็ดี แม้ยังไม่มี พรบ. ฉบับนี้ ทุกฝ่ายก็สามารถส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ เช่น การปรับโครงสร้างและระบบการดำเนินงานขององค์กรของภาครัฐ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เช่น การจัดการเรื่องโรงเรียน การจัดซื้อข้าวและสิ่งของต่าง ๆ ตั้งแต่นมเด็ก อาหารกลางวัน เสื้อผ้านักเรียน ล้วนแล้วแต่สามารถเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้หรือการจัดการทางการเกษตร พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา และอื่น ๆ หน่วยงานราชการ ทหาร ตำรวจ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทุกแห่ง ล้วนแต่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการ ตั้งแต่เสื้อผ้า ข้าวต่าง ๆ เช่น ข้าวหอมมะลิ ผักผลไม้ อาหารต่าง ๆ ที่ผลิตโดยชุมชน ถ้าหากมีการปรับโครงสร้างและจัดระบบที่โปร่งใสกระจายอำนาจ (Good Government) วิสาหกิจชุมชนก็จะประสบผลสำเร็จได้และมั่นคงยืนยาว

สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คืออะไร สถาบันแห่งนี้เป็นองค์กรร่วมหรือโครงการร่วม (Joint Programmer) ระหว่างมูลนิธิหมู่บ้าน ธกส. ปตท. และ สวทช. (สถาบันพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) เป็นการประสานพลังในการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโดยอาศัยศักยภาพของทั้ง 4 องค์กรนี้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการจัดการต่าง ๆ อย่างครบวงจร

มูลนิธิหมู่บ้านทำงานกับชุมชนและกลุ่มเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ มีข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและวิสาหกิจชุมชน

ธกส. มีสาขาและเครือข่ายชุมชนและกลุ่มเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ มีบุคลากร ประสบการณ์และทุน ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมและธุรกิจชุมชน โดยเฉพาะด้านการเกษตร

ปตท. มีความรู้และประสบการณ์การบริหารจัดการ มีทุน และมีสถานบริการน้ำมันอยู่กว่า 1,500 แห่งทั่วประเทศ เป็นแหล่งประชาสัมพันธ์และเป็นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์บางอย่างของวิสาหกิจชุมชนได้

สวทช. มีความรู้ ประสบการณ์ และสามารถเชื่อมประสานบุคลากรที่เป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อร่วมกันตอบสนองวิสาหกิจชุมชนในส่วนที่ต้องการข้อมูลความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังร่วมมือกับหลายหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เช่น กระทรวงกลาโหม โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทำแผนแม่บทชุมชนทำนองเดียวกัน นอกนั้นยังร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติทำให้เกิดศูนย์โฮปที่ตำบล โดยการร่วมมือกันทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

กระบวนการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชนเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยระบบการจัดการใหม่และการเรียนรู้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อสร้างกลไกที่เป็นทางเลือกให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในการจัดการตนเอง และทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

กระบวนการเรียนรู้ใหม่แตกต่างจากกระบวนการเรียนรู้เดิมที่ปฏิบัติกันมานาน ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าไม่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ใหม่จะทำให้ชุมชนค้นพบศักยภาพของตนเอง ค้นพบทุนในท้องถิ่นได้พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ด้วย

การสร้างสรรค์กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและมีระบบการจัดการที่เรียกกันว่า “วิสาหกิจชุมชน”

กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะทำให้ชุมชนค่อย ๆ ได้รับความเชื่อมั่นกลับคืนมา ความเชื่อมั่นซึ่งเคยมีในอดีตแต่ได้หายไปพร้อมกับความล้มเหลวของการพัฒนาในระยะ 40 ปีที่ผ่านมา ชุมชนจะฟื้นความสัมพันธ์ในอดีตกับธรรมชาติกับผู้คนในชุมชนกับชุมชนอื่น ๆ จัดตั้งองค์กรชุมชนที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตนเอง

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่นี้ 2 กระบวนการที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน คือ

1. กระบวนการก่อนเกิดวิสาหกิจชุมชน คือกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนแม่บทชุมชน หมายถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและชุมชนที่ชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้นมาโดยกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจศักยภาพที่เป็น “ทุน” (คน ความรู้ ทรัพยากร) ที่แท้จริงของตนเอง และพบแนวทางในการพัฒนาทุนดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเอง หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ คือ การหลุดพ้นจากวิธีคิดแบบพึ่งพาและรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอกชุมชน

2. กระบวนการหลังเกิดแผนแม่บทชุมชน คือ กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่เกิดตามแผนแม่บท ชุมชนมีบทบาทในการวิเคราะห์ทุนชุมชน ระบบการลงทุน รูปแบบและขนาดของการผลิต ระบบการจัดการ การค้า และระบบเรียนรู้ต่อเนื่อง ทั้งสองกระบวนการนี้มีความต่อเนื่องกันในการแปลงแผนแม่บทชุมชนไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนแตกต่างจากธุรกิจชุมชนอย่างไร ขณะที่ธุรกิจชุมชนเน้นที่การบริหารจัดการมุ่งสู่ตลาดและมุ่งกำไร วิสาหกิจเน้นความร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ขณะที่ธุรกิจชุมชนมีเป้าหมายให้ “รวย” วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายให้ “รอด” ธุรกิจชุมชนมักจะดำเนินกิจกรรมเป็นเรื่อง ๆ อย่าง ๆ วิสาหกิจชุมชน เป็นระบบที่มีหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เสริมกันแบบบูรณาการ ธุรกิจชุมชนดำเนินการตามรูปแบบและมักเลียนแบบ วิสาหกิจชุมชนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเปรียบเทียบกับธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตรก็คล้ายกับการปลูกพืชเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนคล้ายกับการทำเกษตรผสมผสานหรือวนเกษตร คือ แทนที่จะทำ 2-3 อย่าง ก็ทำ 20-30 อย่าง

วิสาหกิจชุมชนเน้นที่เรื่องใดมากที่สุด เน้นที่วิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด เพราะปัญหาที่ผ่านมาไม่ใช่เรื่องการผลิต ซึ่งชุมชนผลิตอะไรได้มากมายจนไม่รู้จะไปขายที่ไหน ประเด็นจึงไม่ได้อยู่ที่ “วิธีทำ” แต่อยู่ที่ “วิธีคิด” ต้องปรับวิธีคิดใหม่ ถ้าทำแบบ “ปลูกพืชเดี่ยว” แต่ถ้าทำแบบเกษตรผสมผสานและวนเกษตรก็จะเน้นการทำวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้พอกิน

พอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้

วิสาหกิจชุมชนไม่ได้เอาตลาดมาเป็นตัวตั้ง แต่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ปฏิเสธตลาด แต่ไม่ได้เอาตลาดเป็นเป้าหมาย อย่งไรก็ดี ถ้าหากคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดตั้งแต่ต้นก็อาจทำได้ แต่ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาจเรียกได้เป็น "สูตรเด็ดเคล็ดลับ" มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรในท้องถิ่น บวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม

อย่างไรก็ดี ควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ สร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อนทำกินทำใช้ก่อนทดแทนสิ่งที่ซื้อจากตลาดให้มากที่สุด และหากจะนำผลิตภัณฑ์ตัวเก่งออกสู่ตลาดก็ควรเรียนรู้จากการจัดการและกลไกของตลาดให้ดี และไม่หวังพึ่งตลาดเป็นหลักแต่พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองมากกว่า

วิสาหกิจชุมชนจัดการการผลิตและการตลาดพอเพียงอย่างไร การจัดการเป็นเรื่องใหญ่ที่ชุมชนต้องเรียนรู้ เรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไรให้ชุมชนทั้งตำบลมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภคร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และที่สุดก็ทำซ้ำกันจนขายไม่ออกเหมือนทำกล้วยฉาบทั้งตำบล ทำแฮมพูทุกหมู่บ้านแข่งขันกันขาย หรือคนปลูกข้าวก็ปลูกข้าวมาได้อีกแบ่งเอาไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็ขายพ่อค้า พ่อค้าเอาไปแปรรูปแล้วเอาข้าวสารกลับไปขายในหมู่บ้านอีก ชาวบ้านคนปลูกขายข้าวเปลือกราคาถูก ชาวบ้านที่ไม่ปลูกก็ไปซื้อข้าวสารราคาแพงจากตลาดมากิน ทำอย่างไรจึงจะตัดวงจรที่วุ่นวายนี้ และสร้าง "วงจรเศรษฐกิจชุมชน" ขึ้นมาใหม่โดยเชื่อมโยงทุกเรื่องที่ทำได้ ข้าว ปลา อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ และทำแบบประสานพลัง(Synergy) และทำให้เกิดผลทวีคูณแบบการคิดเชิงบวกซึ่งอาจต้องต้องคิดแบบทวีคูณยิ่งขึ้น

การตลาดของวิสาหกิจชุมชนทำอย่างไร

ประการแรก คือการทำเพื่อบริโภคในครอบครัว ในชุมชน และระหว่างชุมชนที่เป็นเครือข่ายในระดับตำบลและระหว่างตำบล เช่น การผลิตน้ำปลาให้พอเพียงกับความต้องการของตำบลก็สามารถคำนวณได้ไม่ยากนัก เช่น ถ้าตำบลหนึ่งบริโภคประมาณ 20,000 ขวดต่อปี ก็จัดทำการผลิตให้ได้เท่านั้น ให้ชุมชนถือหุ้น และช่วยกันขายช่วยกันบริโภคภายในตำบล

ถ้าระหว่างตำบล ระหว่างจังหวัดก็แลกเปลี่ยนผลผลิตกัน เหมือนการนำข้าวจากยโสธรไปแลกกับไม้ยางและจี๋เลื้อยที่นครศรีธรรมราช (เพื่อนามาเพาะเห็ด) เป็นต้น

ประการที่สอง ถ้าหากมีผลิตภัณฑ์บางตัวที่ดีพอสามารถที่จะขายออกไปสู่ตลาดใหญ่ได้ก็ให้เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่มีความต้องการในตัวผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ เช่นกรณีน้ำหมากเฒ่าของเครือข่ายอินแปงที่ภูพานก็เริ่มจากการทำกินเองไม่กี่ปัน

ขวด ไม่ก็ปึกก็เพิ่มผลผลิตไปหลายหมื่นขวดเพราะความต้องการของตลาดพอมิ เป็นช่องว่างให้พ่อค้าแม่ค้าขอซื้อไปจำหน่ายในตลาด มีขายแม้แต่ในสนามบินสกลนคร

นอกจากกลไกของตลาดแล้ว ก็เป็นเรื่องของเครือข่ายผู้บริโภคที่เป็นชมรมสมาคมต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองซึ่งประสานงานกับชุมชนผู้ผลิตสินค้าจากหมู่บ้านเข้าไปสู่ตลาดเมืองด้วยความมั่นคงมากกว่าการไปแข่งขันกับผู้ผลิตอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ซึ่งต้องมีการจัดการโดยกระบวนการ "ประชาสังคม" ซึ่งในสังคมไทยยังคงต้องพัฒนากันอีกมา แต่ที่ญี่ปุ่นมีกระบวนการนี้ใช้มานานเรียกกันว่า "โคอิจิ" เพื่อประสานระหว่างชุมชนที่ผลิตกับชุมชนเมือง

จุดแข็งของชุมชนเพื่อการทำวิสาหกิจชุมชนมีอะไรบ้าง

1. ความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนมีป่า ดิน น้ำ ธรรมชาติที่มากด้วยสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตเป็นอาหาร เป็นยา เป็นของใช้ต่าง ๆ ถ้าหากค้นให้พบคุณค่า สิ่งเหล่านั้นก็จะมีมูลค่า เช่น การดูแลหญ้าเหี่ยวหุ่ม หญ้าคา หญ้าแพรก ซึ่งคนยุคใหม่เรียกกันว่า "วัชพืช" และพยายามทำลายด้วยสารเคมีก็ล้วนมีคุณค่าเป็นยาอายุวัฒนะ เป็นยาขับปัสสาวะ ลดความดัน ยอดหญ้าแพรก ยังเอามาชุปแป้งทอดกินได้ และวัสดุที่ดีที่สุดมาจากธรรมชาติ โดยธรรมชาติของเมืองไทยเป็นเขตร้อนชื้นซึ่งอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่ง

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้ว่าจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่า แต่ก็ยังมีเหลืออยู่ไม่น้อย และหากรู้จักค้นหาและนำมาประยุกต์ใช้ ผสมผสาน ก็อาจได้สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าและมูลค่า

3. เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน แม้ว่าจะอาจจะไม่เหมือนเดิม แต่ก็ยังมีเพียงพอให้สามารถพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันจัดการองค์กรชุมชนและเครือข่ายในเชิงเศรษฐกิจร่วมกัน จัดการทรัพยากรผลผลิตต่าง ๆ แบ่งกันผลิตและร่วมกันบริโภค การผลิตของกิน ของใช้จะได้ไม่ล้นตลาด เกิดความพอเพียงในชุมชนพึ่งพาตนเองได้

อีกนัยหนึ่งชุมชนมี "ทุน" สำคัญ ๆ อยู่ 3 ทุน ซึ่งเป็นจุดแข็งของตนเอง คือ

1) ทุนทรัพยากร 2) ทุนทางวัฒนธรรม 3) ทุนทางสังคม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งมีเนื้อหา เกี่ยวกับ ความหมายของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ทำให้มีความเข้าใจในหลักการพื้นฐาน แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งหลักคิดในการสร้างวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักสำคัญตามแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของงานวิจัย

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบ และ แนวทางการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวา ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย มีดังต่อไปนี้

กัญณิ จันทิพย์วณิช (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิวัฒนาการเศรษฐกิจชุมชนตลาดคอนหวาย จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิวัฒนาการเศรษฐกิจชุมชนตลาดน้ำคอนหวายใน 3 ประเด็น คือ ความร่วมมือของผู้นำชุมชน กลยุทธ์ในการจัดการธุรกิจ และการรักษาความเป็นชุมชนตลาดคอนหวาย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส กำนัน ครู เจ้าของร้านค้า เจ้าหน้าที่ อบต. จำนวน 10 ราย และค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ รวมถึงทฤษฎีการบริหารธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือของชุมชนตลาดคอนหวายมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 7 กลุ่ม คือ ร้านค้า วัด โรงเรียน อบต. ชาวบ้าน สื่อมวลชน ลูกค้า มีความร่วมมือในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ ในชุมชน ขึ้นมาเป็นผู้ร่วมจัดระเบียบ ดูแลรักษาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพและราคาสินค้า การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในชุมชน สำหรับการรักษาความเป็นชุมชน มีผลการศึกษาพบว่า ตลาดคอนหวายยึดหลักการรักษาความเป็นชุมชน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ปณิธาน ชาวตลาดคอนหวายมีปณิธานร่วมกันรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชนรูปแบบเดิมหรือใกล้เคียงมากที่สุด 2) ทำอะไร ร่วมแรงร่วมใจด้วยการรวมกลุ่มและทำการค้าขายสินค้าที่มีคุณภาพ 3) ทำกับใคร ภายใต้การนำของผู้นำชุมชนรวมตัวกันในรูปของคณะกรรมการชุมชนทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน ตัวแทนของส่วนราชการ 4) ทำอย่างไร รวมกลุ่มในรูปคณะกรรมการ ดูแลควบคุมคุณภาพสินค้า 5) ทำทำไม เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา ง่ายต่อการควบคุมคุณภาพสินค้าและการจัดการ 6) เพื่ออะไร เพื่อความเรียบร้อยของการค้าขายในชุมชน ชาวบ้านมีรายได้ประจำสม่ำเสมอ เกิดความพึงพอใจในการดำรงชีวิต

มธุวรรณ พลวัน (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำท่าคา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม มีความพึงพอใจมากต่อการจัดการการท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว และความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของ

ตลาดน้ำ และในด้านการบริการการท่องเที่ยว อหยาศัยของคนในชุมชนท้องถิ่น และความสะอาดด้านสาธารณสุข โภค เช่น ถังขยะ ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น

พรพรรณ เปล่งปลั่ง (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน และศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นที่ในการศึกษา คือ ตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มคนที่ศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชัน กลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งคณะกรรมการบริหารประชาคมและสมาชิกประชาคม กลุ่มพันธมิตรของประชาคม กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณตลาดน้ำ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวตลาดน้ำตลิ่งชัน แบ่งออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ คือ ตลาดน้ำในอดีต ตลาดน้ำยุคตลาดสินค้าเกษตร และตลาดน้ำยุคทัวร์คลอง พัฒนาการดังกล่าวเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเกิดน้ำท่วมใหญ่ การตัดถนน การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจราจรทางน้ำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับประเทศและของกรุงเทพมหานครเอง รวมไปถึงการผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

มินตรา ติณปริญญ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทรัพยากรและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ศึกษา วิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ เสนอแนะกรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ สภาพแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา การสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ และบุคคลทั่วไป ในเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความเชื่อมโยงของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึง การใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 150 คน ผลการศึกษาพบว่า บริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์มรดก

ทางวัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังมีกลุ่มคนท้องถิ่นในการร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิระวัฒน์ ตาละนาค (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น เปรียบเทียบระหว่างการเป็นสมาชิกกับไม่เป็นสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้บริการที่พักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (Home stay) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวบ้านชุมชนแม่กำปองที่เป็นสมาชิกโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้บริการบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งหมดจำนวน 13 ราย และชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก จำนวน 38 ราย ผลการศึกษาพบว่า ในด้านเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ ในด้านสังคมไม่มีความแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ทำให้ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงสาธารณูปโภคด้วยกัน เช่น ถนนภายในชุมชน เพราะเกิดความสามัคคีร่วมมือกัน

ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเป็นมาของตลาดน้ำตลิ่งชันและชุมชนริมน้ำคลองชักพระเพื่ารู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตลิ่งชันในช่วงจัดตั้ง พ.ศ. 2530 และช่วงปรับปรุง พ.ศ. 2541 รวมถึงศึกษาผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การวิจัยเชิงเอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ ประชาชนริมน้ำจากกลุ่มตัวอย่าง 100 ราย และผู้ค้าจำนวน 70 ราย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยประธานประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ผู้ประกอบการค้า ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ผลการศึกษาพบว่า มีผลกระทบทางบวกและทางลบโดยแบ่งเป็นสามด้าน คือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ด้านกายภาพพบว่าผลทางบวกหรือผลดีคือทำให้ประชาชนได้รับการฟื้นฟูพื้นฐานจากรัฐที่สำคัญได้แก่ การปรับปรุงถนนที่เข้ามาตลาดน้ำคือถนนจิมพลี และถนนชักพระ ด้านเศรษฐกิจพบว่าเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย ด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่าส่งเสริมให้มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ส่วนผลทางลบหรือผลเสีย ด้านกายภาพพบว่า เสียงของเรือท่องเที่ยวที่วิ่งเร็วทำให้รบกวนชาวบ้านจนเกิดความรำคาญ และ

พฤติกรรมของผู้ประกอบการค้าและนักท่องเที่ยวบางคนที่ทิ้งขยะลงในบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน
รวมถึงในคลองชักพระด้วย ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและนำเสนอแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวา โดยมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวนทั้งสิ้น 5,427 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลอัมพวา, 2554) โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 354 คน

1.2 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 35 คน

1.3 กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวน 11 คน

1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มคือ กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่ม

ผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Taro Yamane 1973 (ประสพชัย พสุนนท์ 2553 : 41) โดยกำหนดให้มีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขนาดตัวอย่างที่ใช้ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
	N	แทน ประชากรทั้งหมดของอำเภออัมพวา 5,427 คน
	e	แทน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{5,427}{1 + 5,427 (0.05)^2}$$

$$n = 372.54$$

$$n \approx 373 \text{ คน}$$

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำได้ 373 คน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

1.3 การคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มตามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวโดยวิธีเทียบสัดส่วนประชากรโดยใช้สูตร ดังนี้ (กัลยา วาณิชบัญชา, 2546 :15)

$$n_i = \left(\frac{N_i}{N} \right) n$$

เมื่อ n_i แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว

N_i แทน ขนาดของประชากรในแต่ละกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว

N แทน ขนาดของประชากรทั้งหมด

n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตารางที่ 1 การคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว	จำนวนประชากรทั้งหมด (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ (n_i)
1. กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง	4,795	354
2. กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า	479	35
3. กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว	153	11
รวม	5,427	400

สุ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวโดยสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มจากตารางที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงสถิติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่ม

ผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว ผู้วิจัยสร้าง
ขึ้นจากกระบวนการศึกษาหาความรู้จากข้อมูลเอกสารต่างๆ ประกอบด้วยลักษณะคำถามเป็นคำถาม
ปลายเปิดและปลายปิด โดยแบ่งเป็น 2 (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก) ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มี
ลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check Lists) โดยถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย
ประเภทของกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และ
ระยะเวลาการพักอาศัย ทำงานหรือประกอบธุรกิจ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการขยายตัวของ
ธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน ท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ทั้ง 3 ด้าน ประกอบไปด้วย เศรษฐกิจชุมชน ด้าน
สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นสำหรับลักษณะของ
คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา
เลือกคำตอบดังนี้

- 5 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลผลคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการ
ขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ทั้ง 3 ด้าน ผู้วิจัยการแบ่งตามเกณฑ์ของ
เบส (Best, 1977 : 1745) ระดับ คือ มีผลกระทบมากที่สุด มีผลกระทบมาก มีผลกระทบปานกลาง มี
ความผลกระทบน้อย มีผลกระทบน้อยที่สุด ใช้สูตรการหาค่า

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ \text{ดังนั้นช่วงคะแนน} &= 0.8 \end{aligned}$$

โดยแบ่งเป็นช่วงคะแนนดังนี้

1.00 – 1.80	หมายถึงมีผลกระทบอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึงมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึงมีผลกระทบอยู่ในระดับมาก
4.21 – 5.00	หมายถึงมีผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว โดยข้อคำถามเจาะลึกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวน 8 ข้อ ลักษณะข้อคำถามจะประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข)

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

3.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด ทฤษฎี และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจากกรอบแนวคิด หลักการ เพื่อนำมากำหนดจุดหมายและวางแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยมาสร้างข้อความให้เหมาะสมและครอบคลุมถึงผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา

3.3 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจาก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อปรับปรุงคำถามให้เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา หลังปรับปรุงแก้ไขแล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความถูกต้องของภาษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (try out) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient)

ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.878 ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน เท่ากับ 0.837 ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเท่ากับ 0.865 ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นเท่ากับ 0.816 แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพทั้งความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเชื่อมั่นในระดับที่ใช้ได้ดีเนื่องจากมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (ธานินทร์ 2551 : 419)

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาตรวจแก้ไข ปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรแนบกับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา

4.2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร ไปดำเนินการแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามพื้นที่ที่กำหนดไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับที่ได้รับกลับคืนมา

4.3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปลงรหัสและบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 นำแบบสอบถาม ที่คัดเลือกทั้งหมดลงหมายเลขประจำฉบับ

5.2 จัดทำคู่มือลงรหัส (Code Book)

5.3 นำข้อมูลทั้งหมดลงรหัส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 โดยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบตารางโดยใช้สถิติอย่างง่ายเปรียบเทียบเป็นค่าร้อยละ (Percentage of Frequency)

คำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้าน และโดยรวม

5.5 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่และร้อยละ

5.6 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการลงพื้นที่ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นการวิจัย สรุปและตีความทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมภายใต้ขั้นตอนของการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการการวิจัยเชิงพรรณนาความในแต่ละประเด็นของการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวน 400 คน จากนั้นนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน

ส่วนที่ 3 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา จำนวน 400 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และระยะเวลาที่พักอาศัย ทำงานหรือประกอบธุรกิจที่อัมพวา ด้วยค่าความถี่ (Frequency ; n) และค่าร้อยละ (Percentage ; %) แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n= 400)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม		
กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง	354	88.50
กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า	35	8.75
กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว	11	2.75
ชาย	167	41.75
หญิง	233	58.25
อายุ		
20-30 ปี	113	28.25
31-40 ปี	168	42.00
41-50 ปี	78	19.50
มากกว่า 51 ปีขึ้นไป	41	10.25
สถานภาพ		
โสด	170	42.50
สมรส	175	43.75
หย่าร้าง / หม้าย / แยกกันอยู่	55	13.75
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	28	7.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	35	8.75
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช.	73	18.25
อนุปริญญาหรือ ปวส.	94	23.50
ปริญญาตรี	150	37.50
สูงกว่าปริญญาตรี	20	5.00

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n= 400)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	75	18.75
10,000-20,000 บาท	143	35.75
20,001-30,000 บาท	95	23.75
30,001-40,000 บาท	52	13.00
40,001-50,000 บาท	23	5.75
มากกว่า 50,000 บาท	12	3.00
อาชีพ		
พนักงานบริษัทเอกชน	81	20.25
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	34	8.50
ธุรกิจส่วนตัว	131	32.75
ค้าขาย/ รับจ้างทั่วไป	124	31.00
เกษตรกรรวม	18	4.50
อื่น ๆ	12	3.00
ระยะเวลาที่พักอาศัย ทำงานหรือประกอบธุรกิจที่อัมพวา		
1-5 ปี	63	15.75
6-10 ปี	65	16.25
11-15 ปี	55	13.75
16-20 ปี	53	13.25
21-25 ปี	49	12.25
26 ปีขึ้นไป	115	28.75

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า ประเภทกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง รองลงมาคือกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ

(โสมสค์)และผู้ประกอบการนำเข้า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 20-30 ปี ช่วงอายุ 41-50 ปี และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือมีช่วงอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 51 ปี สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส รองลงมาคือมีสถานภาพโสด และหย่าร้าง / หม้าย / แยกกันอยู่ มีจำนวนน้อยที่สุด ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรี รองลงมาคือระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาจำนวนน้อยที่สุดคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 10,000-20,000 บาท รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 20,001-30,000 บาท รายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 10,000 บาท รายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 30,001-40,000 บาท รายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 40,001-50,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อยที่สุด คือมีรายได้ มากกว่า 50,000 บาท

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคืออาชีพ ค้าขาย/รับจ้างทั่วไป อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพเกษตรกรกรรม และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพจำนวนน้อยที่สุด คือกลุ่มที่มีอาชีพ อื่น ๆ ระยะเวลาที่พักอาศัย ทำงานหรือประกอบธุรกิจที่อัมพวา ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลา 26 ปีขึ้นไป รองลงมาอยู่ในช่วงระยะเวลา 6-10 ปี อยู่ในช่วงระยะเวลา 1-5 ปี อยู่ในช่วงระยะเวลา 11-15 ปี อยู่ในช่วงระยะเวลา 16-20 ปี และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คืออยู่ในช่วง ระยะเวลา 21-25 ปี

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา แสดงผลดังตารางที่ 3-6

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยภาพรวม

ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
1 ด้านเศรษฐกิจชุมชน	3.72	0.44	มาก
2 ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน	3.53	0.40	มาก
3 ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น	3.60	0.52	มาก
รวม	3.62	0.37	มาก

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายได้ว่า จากการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยภาพรวม พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทั้งหมด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านเศรษฐกิจชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.60$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ($\bar{X} = 3.53$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านเศรษฐกิจชุมชน

(n= 400)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านบวก			
1 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น	4.21	0.62	มากที่สุด
2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มในชุมชนท้องถิ่น	3.90	0.78	มาก
3 การท่องเที่ยวทำให้เพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น	4.06	0.73	มาก
4 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น	3.84	0.79	มาก
รวม	4.00	0.57	มาก
ผลกระทบด้านลบ			
1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่น	3.15	0.76	ปานกลาง
2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแย่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	3.54	0.80	มาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว
ต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านเศรษฐกิจชุมชน (ต่อ)

(n= 400)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านลบ			
3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้น	3.70	0.80	มาก
4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น	3.35	0.81	ปานกลาง
รวม	3.43	0.54	มาก
รวมทั้งหมด	3.72	0.44	มาก

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายได้ว่า จากการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X} = 4.00$ และ $\bar{X} = 3.43$ ตามลำดับ) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านบวก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมาคือการท่องเที่ยวทำให้เพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.06$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.90$) และส่งผลกระทบต่อชนน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.84$)

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านลบ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้นมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมาคือการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.54$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.35$) และน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.15$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

(n= 400)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านบวก			
1 การท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ	3.90	0.717	มาก
2 การท่องเที่ยวสามารถช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้นกว่าเดิม	3.83	0.745	มาก
3 การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสัมพันธและความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน	3.70	0.732	มาก
4 การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างการศึกษาทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น	3.67	0.789	มาก
5 การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	3.77	0.807	มาก
6 การท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น	3.56	0.836	มาก
7 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม	3.62	0.814	มาก
8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา	3.83	0.810	มาก
9 การท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น	3.64	0.789	มาก
รวม	3.72	0.52	มาก

ตารางที่ 5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน
ท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (ต่อ)

(n= 400)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านลบ			
1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของสังคมในชุมชนท้องถิ่น จากการเลียนแบบอย่างนักท่องเที่ยว	3.41	0.726	มาก
2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้ามา และสร้างปัญหาเพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	3.63	0.828	มาก
3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่งหวังในการทำกำไรจากนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย	3.43	0.864	มาก
4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในชุมชน	3.12	0.854	ปานกลาง
5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบของการเข้าใช้พื้นที่ หรืออาจเกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว	3.26	0.798	ปานกลาง
6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น	3.35	0.786	ปานกลาง
7 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำวัฒนธรรมมาใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจโดยไม่สนใจพิธีกรรม , ความเชื่อและความร่วมมือร่วมใจของคนชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม	3.17	0.806	ปานกลาง

ตารางที่ 5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน
ท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (ต่อ)

(n= 400)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชน	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านลบ			
8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการลดคุณค่าของ วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการรับวัฒนธรรม จากภายนอกเข้ามาจนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิม ลดคุณค่าลง	3.24	0.845	ปานกลาง
9 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้นแต่ในด้าน ปริมาณมากกว่าคุณภาพ จนทำให้งานด้าน ศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันประณีต บรรจง	3.43	0.850	มาก
10 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลาย ศิลปวัตถุ / ความเสื่อมโทรมของศิลปวัตถุ ของ ชุมชนท้องถิ่น	3.34	0.872	ปานกลาง
รวม	3.34	0.55	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.53	0.40	มาก

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่า ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อ
ชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบ
ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบมาก ($\bar{X} = 3.72$
และ $\bar{X} = 3.34$ ตามลำดับ) ผลกระทบด้านบวกอยู่ในระดับมากและผลกระทบด้านลบอยู่ในระดับ
ปานกลาง เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านบวก พบว่า
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิด
ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} =$
3.90) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวสามารถช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นทำให้
คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น ($\bar{X} = 3.83$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนา
ระบบสาธารณูปโภคในท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ($\bar{X} = 3.83$) การท่องเที่ยวทำให้เกิด

จิตสำนึกในการช่วยฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.77$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ($\bar{X}=3.70$) การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างการศึกษาทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.67$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.64$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.62$) และน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.56$)

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านลบ พบว่าภาพรวมมีผลกระทบในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.34$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมุ่งหวังในการหาทำไรจากนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม และความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.43$) รองลงมาคือการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้นแต่ในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพจนทำให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันประณีตบรรจง ($\bar{X}=3.43$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของสังคมในชุมชนท้องถิ่น จากการเลียนแบบอย่างนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.41$) และน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในชุมชน ($\bar{X}=3.12$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

(n= 400)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านบวก			
1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว	3.88	0.679	มาก
2 การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า	3.78	0.793	มาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว
ต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)

(n= 400)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น	Mean	S.D.	ระดับผลกระทบ
ผลกระทบด้านบวก			
3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุง สิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การช่วยกัน รักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้และต้นไม้ ให้เกิดความร่มรื่น	3.67	0.773	มาก
4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกำหนดมาตรการและ มาตรฐานที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและป้องกัน สิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น	3.52	0.816	มาก
รวม	3.71	0.62	มาก
ผลกระทบด้านลบ			
1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลน ทรัพยากรน้ำ และปัญหาคุณภาพน้ำเน่าเสียใน ชุมชนท้องถิ่น	3.38	0.953	ปานกลาง
2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการรบกวน และการ เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ก่อให้เกิด ปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดิน	3.35	0.866	ปานกลาง
3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาระบบนิเวศของพืช และสัตว์	3.55	0.946	มาก
4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้ สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง	3.58	0.944	มาก
5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่ง ปฏิกูล	3.75	0.900	มาก
6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง	3.36	0.890	มาก
รวม	3.49	0.71	มาก
รวมทั้งหมด	3.60	0.52	มาก

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่า ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นพบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X} = 3.71$ และ $\bar{X} = 3.49$ ตามลำดับ) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ด้านบวก ภาพรวมผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมาคือการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.78$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้และต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น ($\bar{X} = 3.67$) และน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกำหนดมาตรการและมาตรฐานที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและป้องกันสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.52$)

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ด้านลบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมาคือการท่องเที่ยวให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง ($\bar{X} = 3.58$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์ ($\bar{X} = 3.55$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ และปัญหาคุณภาพน้ำเน่าเสียในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.38$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง ($\bar{X} = 3.36$) และน้อยสุดเรื่องการท่องเที่ยวให้เกิดการรบกวน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ก่อให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดิน ($\bar{X} = 3.35$)

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว สามารถอธิบายตามกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวได้ดังนี้

2.2.1 กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง

ผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เคยประกอบอาชีพด้านการค้าขายที่เป็นแนวทางของการท่องเที่ยวที่เต็มรูปแบบเช่นในปัจจุบัน แต่เป็นการซื้อขายกันเองในท้องถิ่น และท้องถิ่นต่อท้องถิ่น แต่พอกระแสการท่องเที่ยวยิ่งหลั่งไหลเข้า

มาในพื้นที่ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาตนเองสู่การเป็นเจ้าของร้านค้าภายในตลาดน้ำ หรือเป็นเจ้าของธุรกิจบ้านพักที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดเป็นการเพิ่มรายได้อีกหนึ่งช่องทางนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม ทำสวน และผลิตสินค้า OTOP ตามที่รัฐบาลมีการสนับสนุนให้ดำเนินการมาก่อนหน้านั้นแล้ว

ผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า การจับจ่ายใช้สอยส่วนบุคคล หรือส่วนครัวเรือนอาจมีการเลือกซื้อสินค้าเพื่อการใช้สอยและสร้างความสะดวกสบายให้ตนเอง และครอบครัวที่มากขึ้น มีการให้ความสำคัญกับวัตถุ สิ่งของ หรือที่เรียกว่า กระแสวัตถุนิยม มากขึ้น รวมถึงอัตราค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาสินค้าในการซื้อขายที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของธุรกิจที่มุ่งหวังแต่ผลกำไรมากกว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังเช่นแต่เดิมที่เคยมีมา

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือทั้งด้านกายภาพ ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาพื้นที่ และการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างให้เกิดความหวงแหน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามให้ยังคงไว้ เพื่อเป็นการแสดงถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน และความน่าสนใจของวัฒนธรรมในอดีตของคนรุ่นก่อน ๆ รวมถึงยังคงเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของท้องถิ่นให้ยังคงไว้ซึ่งความสวยงามตามแต่ละท้องถิ่น

ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เมื่อกระแสการท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในพื้นที่ อาจมีบางส่วนของสิ่งสร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ กับคนในพื้นที่ในการเกิดเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก ประเพณีปฏิบัติ และการเลียนแบบวัฒนธรรมที่สังเกตเห็นได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ฯ ด้านภูมิทัศน์ เช่น การปรับปรุงพื้นที่บ้านเรือนสองฝั่งคลองให้สวยงามและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีความงดงาม ทั้งนี้ รวมถึงศาสนสถาน บ้านเรือน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีการสอดแทรกความรู้และการใช้ประโยชน์จากพืชและสัตว์ และการเกื้อกูลกันของระบบนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ เพราะไม่ว่าจะเป็นการใช้เรือยนต์ในการพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย ใหว่พระ 9 วัด ล่องเรือชมสวน ฯ ก็ส่งผลให้เกิดการปล่อยคราบน้ำมัน

ลงสู่แม่น้ำลำคลอง ระบบระบบนิเวศของพืชและสัตว์ในการดำรงชีวิตในพื้นที่ รวมทั้งคว้นและ
เขม่า จากท่อไอเสียรถยนต์ที่เข้ามาในท้องที่ภายในพื้นที่ที่นับวันมีมากขึ้น ๆ

2.2.2 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า

ผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า กระแสการท่องเที่ยว
ก่อให้เกิดการขยายตัวของเจ้าของกิจการ เจ้าของร้านค้า ที่มีความต้องการในการที่จะเข้ามาค้าขายใน
พื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งคนในชุมชนเองและคนภายนอกที่จะเข้ามาเช่าร้านค้าภายในตลาดน้ำ มีการผลิต
สินค้ามาขายในรูปแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อจะดึงดูดและเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทำให้
เกิดการแตกแขนงของรูปแบบสินค้าในพื้นที่ แต่บางรายก็ขายสินค้าที่เหมือนกันแต่สร้างจุดเด่นให้
ร้านตนเองในรูปแบบอื่นแทน เช่น แต่งตัวย้อนยุค ร้องเพลง หรือใช้การตกแต่งร้านในรูปแบบที่
แปลกตา และเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจ้างคนในพื้นที่เองหรือนอกพื้นที่ก็ตาม เพราะ
มีความต้องการพนักงานสูงเพื่อตอบรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทุกอาทิตย์ ๆ

ผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์
กันเองในหมู่พ่อค้า แม่ค้า ในการขายสินค้าที่มุ่งแต่ผลกำไรมากกว่าความมีน้ำจิตน้ำใจที่เอื้อเฟื้อต่อ
กัน นอกนั้นยังรวมถึงคุณภาพของวัตถุดิบที่จัดทำขึ้นมาเป็นสินค้า ขาดความประณีตและความใส่ใจ
ในรายละเอียดให้มากเท่าที่ควร เน้นความเร็ว ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า อาจไม่ได้ให้
ความสำคัญกับเนื้อหาใจความในด้านวัฒนธรรมมากนัก แต่มองในด้านของการผลิตสินค้าให้คง
รสชาติ ความอร่อย ความสะอาด รวมทั้งสอดแทรกในส่วนความเป็นมาของขนม วิธีทำ และมีการ
จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำขนมตามโอกาสงานต่าง ๆ ที่ทาง
เทศบาลจัดขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า มีการแทรกแซง
ทางวัฒนธรรมและส่งผลให้เกิดค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนในพื้นที่ จากปกติที่เคยค้าขายทางเรือก็
ต้องจัดหา จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร ต้องมีการตกแต่งร้านเพื่อดึงดูดสายตา
นักท่องเที่ยว วิถีชีวิตจากเดิมที่เน้นการขายสินค้าแบบเรียบง่ายก็ต้องกลายเป็นการแข่งขันกันเอง
ต้องมีการบรรจุหีบห่อ ต้องมีการตั้งราคาให้ดึงดูดใจ และเน้นสีสรรหน้าตาของสินค้าที่จะวางขาย

ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า ทำให้เกิดบรรยากาศการค้า
ขายที่คึกคักและมีสีสันขึ้นกว่าเมื่อก่อน ทศนิยภาพจากบ้านเรือนไม้เก่าถูกปรับปรุงใหม่จากทาง
ภาครัฐและเอกชน โดยการเข้ามาฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งบ้านเรือนและร้านค้าให้สอดคล้องและ
เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่
ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า แม่ค้าเองหรือนักท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ริมแม่น้ำเก่า บ้านเรือนทรงโบราณกลับมามี

ชีวิตชีวา จากที่ไม่มีใครสนใจจะเช่าพื้นที่เพื่อค้าขายกลับได้รับความสนใจเข้ามาจับจองเพื่อเป็น เจ้าของร้านค้า เจ้าของธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง

ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง จากรถยนต์ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งมูลฝอยจากร้านค้าเองและจากนักท่องเที่ยว ที่มีมากเกินการรองรับได้ของพื้นที่ ทั้งการจัดเก็บ ค้นย้าย และทำลาย เคยมีการรณรงค์จากภาครัฐ เทศบาลอำเภอ ในการเลือกใช้วัสดุประเภท ก่ออิฐโป๊พและถุงพลาสติกในการบรรจุสินค้าให้แก่ นักท่องเที่ยว แต่ก็ประสบผลสำเร็จไม่มากนัก เพราะแม้ค้าจะเน้นการใช้งานสะดวกและง่ายต่อการ ซื้อมาและหยิบใช้มากกว่า อีกทั้งปัญหามลภาวะทางทัศนียภาพ เกิดการจราจรที่แออัด เบียดเสียด อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางของรถยนต์ รถตู้ ในการเดินทางเข้ามาตลาดน้ำอัมพวา และบริเวณ ทางเดินภายในตลาดน้ำอัมพวาเองในการเลือกซื้อสินค้า เลือกซื้ออาหาร และของที่ระลึกของ นักท่องเที่ยวก็ตาม

2.2.3 กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่ม ผู้ประกอบการนำเที่ยว

ผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ เปิดบ้านพักทั้งแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและค้าขายตามปกติ ลูกหลานกลับเข้ามาในพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพและสร้างธุรกิจ ใหม่ ๆ ให้กับท้องถิ่นที่เป็นบ้านเกิด มีการต่อเติมและเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและ ความ เป็นอยู่จากเดิมให้สอดคล้องกับความเป็นไปในกระแสการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามา นอกจากสร้าง รายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการ ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกทาง เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง สร้าง ความรู้จักในการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความเป็นไปของชุมชน แหล่งที่ตั้งของบ้านพัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ซึ่งนำนักท่องเที่ยวเข้ามาให้พวกเขาจากการใช้สื่อ อินเทอร์เน็ตเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น

ผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ก่อให้เกิดการแข่งขันในหมู่ ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก และธุรกิจนำเที่ยว เพราะนำมาซึ่งผลประโยชน์ด้านรายได้เป็นตัวหลัก ธุรกิจบ้านพักประเภทต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นใหม่ทุกปี มีตัวเลือกมากขึ้นในตลาดและมีการแข่งขันกันสูง มากภายในพื้นที่เอง เนื่องจากไม่มีมาตรการควบคุมจากภาครัฐ และไม่ต้องจดทะเบียนเสียภาษีหาก มีห้องพักไม่เกิน 5 ห้องพักในบ้านเรือนนั้น อีกทั้งปัจจุบันไม่ใช่แค่รายได้เสริมแต่กลายเป็นรายได้ หลักของครอบครัวไปแล้ว

ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นที่จะคงสภาพบ้านเรือนในลักษณะเดิมไว้ เพื่ออนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านไม้หรือเรือนไม้แบบเก่า เพื่อเป็นแหล่งความรู้และสร้างความสวยงามแก่ผู้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างให้เกิดภาพลักษณ์ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่คล้าย ๆ กัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ในนักท่องเที่ยวบางรายอาจทำให้เกิดความเสื่อมล้ำด้านวัฒนธรรมไปบ้าง เพราะเนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตอาจไม่เหมือนกัน ความคุ้นชินต่อพื้นที่ก็แตกต่างกันไป จนบางครั้งเกิดภาพไม่เหมาะสมขึ้นในสังคมท้องถิ่นที่วัฒนธรรมยังคงเดิมอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกาย กิริยามารยาทและการแสดงออกการใช้ภาษา ฯ เพราะสังคมเมืองกับสังคมในต่างจังหวัดอาจทำให้คนหลงลืมวัฒนธรรมอันดีงามไป

ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การรักษาความสะอาดของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือบ้านพัก รวมถึงทัศนียภาพโดยรอบของจังหวัด ทรัพยากรในพื้นที่เกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ชาวบ้านและผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงเรื่องความใส่ใจในสภาพแวดล้อมรอบด้านอย่างมาก หากต้องการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นของตนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ที่มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการแก้ไขและพัฒนา จากทั้งภาครัฐและจากทางเทศบาลอัมพวาเองในการร่วมด้วยช่วยกัน รักษา ดูแลพืชและสัตว์ให้คงอยู่ได้ เพราะส่วนหนึ่งนั้นเป็นจุดขายอย่างหนึ่งในสายตานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาในพื้นที่มาก และไม่มีการควบคุมดูแลหรือช่วยเหลือจากภาครัฐ ทำให้ผู้ประกอบการต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เพราะชาวบ้านมักจะตัดต้นไม้เพื่อตัดความรำคาญที่นักท่องเที่ยวมาล่องเรือชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืน เกิดเสียงดังรบกวนเวลาพักผ่อน ทั้งเสียงจากนักท่องเที่ยว เสียงเรือยนต์ กลิ่นเหม็นจากควันและคราบน้ำมันจากเครื่องยนต์ การกีดเซาะของคลื่นและการพังทลายของตลิ่งกันคลอง ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนก็จะมาร้องเรียนและกลายเป็นผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้านต่าง ๆ ตามไปด้วย นอกจากนั้นก็มีเรื่องของขยะมูลฝอยที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดเก็บและทำลายที่รวดเร็วและรองรับได้มากกว่านี้

ส่วนที่ 3 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น ตลาดน้ำอัมพวา แสดงผลดังตารางที่ 7-9

ตารางที่ 7 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$)	ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบด้านบวก คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาตนเองสู่การเป็นเจ้าของร้านค้าภายในตลาดน้ำ หรือเป็นเจ้าของธุรกิจบ้านพักที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม ทำสวน และผลิตสินค้า OTOP ตามที่รัฐบาลมีการสนับสนุนให้ดำเนินการมาก่อนหน้านั้นแล้ว
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.43$)	ผลกระทบด้านลบ มีการให้ความสำคัญกับวัตถุดิบของ หรือที่เรียกว่า กระแสวัตถุนิยม มากขึ้น รวมถึงอัตราค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาสินค้าในการซื้อขายที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของธุรกิจที่มุ่งหวังแต่ผลกำไรมากกว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังเช่นแต่เดิมที่เคยมีมา
ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$)	ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบด้านบวก การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือทั้งด้านกายภาพ ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาพื้นที่ และการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างให้เกิดความหวงแหน

ตารางที่ 7 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง (ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$)	วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามให้ยังคงไว้ เพื่อเป็นการแสดงถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน และความน่าสนใจของวัฒนธรรมในอดีตของคนรุ่นก่อน ๆ รวมถึงยังคงเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของท้องถิ่นให้ยังคงไว้ซึ่งความสวยงามตามแต่ละท้องถิ่น ผลกระทบด้านลบ กระแสการท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในพื้นที่ อาจมีบางส่วนที่สร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ กับคนในพื้นที่ในการเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก ประเพณีปฏิบัติ และการเลียนแบบวัฒนธรรมที่สังเกตเห็นได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่
ผลกระทบต่องานอดิเรก ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$)	ผลกระทบต่องานอดิเรก ผลกระทบด้านบวก การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค โภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ฯ ด้านภูมิทัศน์ เช่น การปรับปรุงพื้นที่บ้านเรือนสองฝั่งคลองให้สวยงามและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีความงดงาม รวมถึงศาสนสถาน บ้านเรือน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการสอดแทรกความรู้และการใช้ประโยชน์จากพืชและสัตว์ และการเกี่ยวเนื่องกันของระบบนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

ตารางที่ 7 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง(ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$)	ผลกระทบด้านลบ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ เพราะไม่ว่าจะเป็นการใช้รถยนต์ในการพานักท่องเที่ยวชมหิ้งห้อย ไหว้พระ 9 วัด ล่องเรือชมสวน ฯ ก็ส่งผลให้เกิดการปล่อยคราบน้ำมันลงสู่แม่น้ำลำคลอง รบกวนระบบนิเวศของพืชและสัตว์ในการดำรงชีวิตในพื้นที่ รวมทั้งคว้นและเขม่า จากท่อไอเสียรถยนต์ที่เข้ามาในท้องเที่ยวในพื้นที่ที่นับวันมีมากขึ้น ฯ

ตารางที่ 8 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
<u>ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน</u> ผลกระทบด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$)	<u>ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน</u> ผลกระทบด้านบวก กระแสการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขายตัวของเจ้าของกิจการเจ้าของร้านค้า ที่มีความต้องการในการที่จะเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งคนในชุมชนเอง และคนภายนอกที่จะเข้ามาเช่าร้านค้าภายในตลาดน้ำ มีการผลิตสินค้ามาขายในรูปแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อจะดึงดูดและเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแตกแขนงของรูปแบบสินค้าในพื้นที่ แต่บางรายก็ขายสินค้าที่เหมือนกันแต่สร้างจุดเด่นให้ร้านตนเองในรูปแบบอื่นแทน เช่น แต่งตัวย้อนยุค

ตารางที่ 8 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า
(ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.40$)	ร้องเพลง หรือใช้การตกแต่งร้านในรูปแบบที่แปลกตา และเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจ้างคนในพื้นที่เองหรือนอกพื้นที่ก็ตาม เพราะมีความต้องการพนักงานสูงเพื่อตอบรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทุกอาทิตย์ ๆ ผลกระทบด้านลบ เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์กันเองในหมู่พ่อค้า แม่ค้า ในการขายสินค้าที่มุ่งแต่ผลกำไรมากกว่าความมีน้ำจิตน้ำใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน นอกนั้นยังรวมถึงคุณภาพของวัตถุดิบที่จัดทำขึ้นมาเป็นสินค้า ขาดความประณีตและความใส่ใจในรายละเอียดให้มากเท่าที่ควร เน้นความเร็ว ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย
ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$)	ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบด้านบวก อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาใจความในด้านวัฒนธรรมมากนัก แต่มองในด้านของการผลิตสินค้าให้คงรสชาติความอร่อย ความสะอาด รวมทั้งสอดแทรกในส่วนความเป็นมาของขนม วิธีทำ และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำขนมตามโอกาสงานต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้นเพื่อดีคู่คือนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 8 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า
(ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$)	ผลกระทบด้านลบ มีการแทรกแซงทางวัฒนธรรมและส่งผลให้เกิดค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนในพื้นที่ จากปกติที่เคยค้าขายทางเรือก็ต้องจัดหา จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร ต้องมีการตกแต่งร้านเพื่อดึงดูดสายตานักท่องเที่ยว วิถีชีวิตจากเดิมที่เน้นการขายสินค้าแบบเรียบง่ายก็ต้องกลายเป็นการแข่งขันกันเอง ต้องมีการบรรจุหีบห่อ ต้องมีการตั้งราคาให้ดึงดูดใจ และเน้นสีสรรหน้าตาของสินค้าที่จะวางขาย
<u>ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม</u> ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$)	<u>ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม</u> ผลกระทบด้านบวก ทำให้เกิดบรรยากาศการค้าขายที่คึกคักและมีสีสันขึ้นกว่าเมื่อก่อนทัศนียภาพจากบ้านเรือนไม้เก่าถูกปรับปรุงใหม่จากทางภาครัฐและเอกชน โดยการเข้ามาฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งบ้านเรือนและร้านค้าให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันสร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาสีงแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า แม่ค้าเองหรือนักท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ริมน้ำเก่า บ้านเรือนทรงโบราณกลับมามีชีวิตชีวา จากที่ไม่มีใครสนใจจะเช่าพื้นที่เพื่อค้าขายกลับได้รับความสนใจเข้ามาจับจองเพื่อเป็นเจ้าของร้านค้า เจ้าของธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง

ตารางที่ 8 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า
(ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.46$)	ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงจากรถยนต์ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งมูลฝอยจากร้านค้าเองและจากนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินการรองรับได้ของพื้นที่ ทั้งการจัดเก็บ ค้นย้าย และทำลาย เคยมีการรณรงค์จากภาครัฐ เทศบาลอำเภอ ในการเลือกใช้วัสดุประเภท ก่ออิฐฉาบปูนและถุงพลาสติกในการบรรจุสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ก็ประสบผลสำเร็จไม่มากนัก เพราะแม้ค้าจะเน้นการใช้งานสะดวกและง่ายต่อการซื้อหาและหยิบใช้มากกว่า อีกทั้งปัญหามลภาวะทางทัศนียภาพ เกิดการจราจรที่แออัดเบียดเสียดอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางของรถยนต์ รถคู่ในการเดินทางเข้ามาตลาดน้ำอัมพวา และบริเวณทางเดินภายในตลาดน้ำอัมพวาเองในการเลือกซื้อสินค้า เลือกซื้ออาหาร และของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวก็ตาม

ตารางที่ 9 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$)	ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบด้านบวก ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักทั้งแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ ๑ ให้กับนักท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบ

ตารางที่ 9 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว (ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
	อาชีพเกษตรกรรมและค้าขายตามปกติ ลูกหลานกลับเข้ามาในพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพและสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ให้กับท้องถิ่นที่เป็นบ้านเกิด มีการต่อเติมและเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่จากเดิมให้สอดคล้องกับความเป็นไปในกระแสการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามา นอกจากสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักให้นักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการของท้องถิ่น เพิ่มขึ้นอีกทาง เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง สร้างความรู้จักในการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความเป็นไปของชุมชน แหล่งที่ตั้งของบ้านพัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ซึ่งนำนักท่องเที่ยวเข้ามาให้พวกเขาจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ผลกระทบด้านลบ ก่อให้เกิดการแข่งขันในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก และธุรกิจนำเที่ยว เพราะนำมาซึ่งผลประโยชน์ด้านรายได้เป็นตัวหลัก ธุรกิจบ้านพักประเภทต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นใหม่ทุกปี มีตัวเลือกมากขึ้นในตลาดและมีการแข่งขันกันสูงมากภายในพื้นที่เอง เนื่องจากไม่มีมาตรการควบคุมจากภาครัฐ และไม่ต้องจด

ตารางที่ 9 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว (ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
<u>ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม</u> ผลกระทบด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$) ผลกระทบด้านลบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.46$)	ทะเบียนเสียภาษีหากมีห้องพักไม่เกิน 5 ห้องพักในบ้านเรือนนั้น อีกทั้งปัจจุบันไม่ใช่แค่รายได้เสริมแต่กลายเป็นรายได้หลักของครอบครัวไปแล้ว <u>ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม</u> ผลกระทบด้านบวก เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นที่จะคงสภาพบ้านเรือนในลักษณะเดิมไว้เพื่ออนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านไม้หรือเรือนไม้แบบเก่า เพื่อเป็นแหล่งความรู้และสร้างความสวยงามแก่ผู้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างให้เกิดภาพลักษณ์ต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่คล้าย ๆ กัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบด้านลบ ในนักท่องเที่ยวบางรายอาจทำให้เกิดความเสื่อมถอยด้านวัฒนธรรมไปบ้าง เพราะเนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตอาจไม่เหมือนกัน ความคุ้นชินต่อพื้นที่ก็แตกต่างกันไป จนบางครั้งเกิดภาพไม่เหมาะสมขึ้นในสังคมท้องถิ่นที่วัฒนธรรมยังคงเดิมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยามารยาทและการแสดงออกการใช้ภาษา ฯ เพราะสังคมเมืองกับสังคมในต่างจังหวัดอาจทำให้คนหลงลืมวัฒนธรรมอันดีงามไป

ตารางที่ 9 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว (ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านบวก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$)	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านบวก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การรักษาความสะอาดของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือบ้านพัก รวมถึงทัศนียภาพโดยรอบของจังหวัด ทรัพยากรในพื้นที่เกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ชาวบ้านและผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงเรื่องความใส่ใจในสภาพแวดล้อมรอบด้านอย่างมาก หากต้องการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นของคนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ที่มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการแก้ไขและพัฒนา จากทั้งภาครัฐและจากทางเทศบาลอัมพวาเองในการร่วมด้วยช่วยกัน รักษา ดูแล พืชและสัตว์ให้คงอยู่ได้ เพราะส่วนหนึ่งนั้นเป็นจุดขายอย่างหนึ่งในสายตานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่
ผลกระทบด้านลบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$)	ผลกระทบด้านลบ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาในพื้นที่มาก และไม่มีการควบคุมดูแลหรือช่วยเหลือจากภาครัฐ ทำให้ผู้ประกอบการต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เพราะชาวบ้านมักจะตัดต้นลำพูทิ้ง เพื่อตัดความรำคาญที่นักท่องเที่ยวมาลองเรือชมหิ่งห้อยในเวลา

ตารางที่ 9 การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของข้อมูลกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว (ต่อ)

ข้อมูลเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ
	กลางคืน เกิดเสียงดังรบกวนเวลาพักผ่อน ทั้งเสียงจากนักท่องเที่ยว เสียงรถยนต์ กลิ่นเหม็นจากควันและคราบน้ำมันจากเครื่องยนต์ การกีดเซาะของคลื่นและการพังทลายของตลิ่งกันคลอง ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนก็จะมาร้องเรียนและกลายเป็นผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้านต่าง ๆ ตามไปด้วย นอกจากนั้นก็มีเรื่องของขยะมูลฝอยที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดเก็บและทำลายที่รวดเร็วและรองรับได้มากกว่านี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา และเพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวา ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวาประกอบไปด้วย 3 กลุ่มคือ กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวน 400 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.25 มีช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.00 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 42.50 มีการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.75 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 32.75 มีที่พักอาศัย ทำงาน หรือประกอบธุรกิจที่อัมพวา อยู่ในช่วง ระยะเวลา 26 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.75

1.2 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา โดยภาพรวม พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทั้งหมด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านเศรษฐกิจชุมชนมีค่าคะแนน

เฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.72$) รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.60$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ($\bar{X}=3.53$)

1.3 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X}=4.00$ และ $\bar{X}=3.43$ ตามลำดับ) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ผลกระทบด้านบวกภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นส่งผลกระทบมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=4.06$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.90$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.84$) ส่วนผลกระทบด้านลบภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.43$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้นส่งผลกระทบมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.54$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.35$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.15$)

1.4 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบมาก ($\bar{X}=3.72$ และ $\bar{X}=3.34$ ตามลำดับ) ส่งผลให้ผลกระทบด้านบวกอยู่ในระดับมากและผลกระทบด้านลบอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าผลกระทบด้านบวกภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณสุขปลอดภัยต่าง ๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวสามารถช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น ($\bar{X}=3.83$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการสาธารณสุขปลอดภัยในท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ($\bar{X}=3.83$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.77$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ($\bar{X}=3.70$) การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างการศึกษาทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้าง

ยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.67$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยกันอนุรักษ์และรักษา วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.64$) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดี ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.62$) และน้อยสุดในเรื่องการ ท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.56$) ส่วนผลกระทบด้านลบ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.34$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการหาทำไรจากนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม และความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย ส่งผลกระทบมากที่สุด ($\bar{X}=3.43$) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้นแต่ในด้านปริมาณมากกว่า คุณภาพจนทำให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันประณีตบรรจง ($\bar{X}=3.43$) การ ท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของสังคมในชุมชนท้องถิ่น จากการ เลียนแบบอย่างนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.41$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชุมชน ท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้ามา และสร้างปัญหาเพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.63$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.35$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ / ความเสื่อมโทรมของศิลปวัตถุ ของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.34$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับ คนในชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบของการเข้าใช้พื้นที่ หรืออาจเกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของ นักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.26$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการลดคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากเกินไปทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมลดคุณค่าลง ($\bar{X}=3.24$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำวัฒนธรรมมาใช้เป็นสินค้าดึงดูดใจโดยไม่สนใจพิธีกรรม ความเชื่อและความร่วมมือร่วมใจของคนชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.17$) และ ส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้นใน ชุมชน ($\bar{X}=3.12$)

1.5 ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำ อัมพวา ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นพบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$) โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย ($\bar{X}=3.71$ และ $\bar{X}=3.49$ ตามลำดับ) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าผลกระทบด้านบวกภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการ ท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ เดินทางมาท่องเที่ยวส่งผลกระทบมากที่สุด ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวทำให้ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติใน

แหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ($\bar{X}=3.78$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้และต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น ($\bar{X}=3.67$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกำหนดมาตรการและมาตรฐานที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและป้องกันสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.52$) ส่วนผลกระทบด้านลบภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ($\bar{X}=3.75$) ส่งผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง ($\bar{X}=3.58$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์ ($\bar{X}=3.55$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ และปัญหาคูณภาพน้ำเน่าเสียในชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.38$) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง ($\bar{X}=3.36$) และส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการรบกวน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ก่อให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดิน ($\bar{X}=3.35$)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาตนเองสู่การเป็นเจ้าของร้านค้าภายในตลาดน้ำ หรือเป็นเจ้าของธุรกิจบ้านพักที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดเป็นการรายได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการ ทำเกษตรกรรม ทำสวน และผลิตสินค้า OTOP ตามที่รัฐบาลมีการสนับสนุนให้ดำเนินการมาก่อนหน้านั้นแล้ว เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า มีการให้ความสำคัญกับวัตถุ สิ่งของ หรือที่เรียกว่า กระแสวัตถุนิยม มากขึ้น รวมถึงอัตราค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาสินค้าในการซื้อขายที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของธุรกิจที่มุ่งหวังแต่ผลกำไรมากกว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังเช่นแต่เดิมที่เคยมีมา ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือทั้งด้านกายภาพ ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาพื้นที่ และการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างให้เกิดความหวงแหนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามให้ยังคงไว้เพื่อเป็นการแสดงถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน และความน่าสนใจของวัฒนธรรมในอดีตของคน

รุ่นก่อน ๆ รวมถึงยังคงเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของท้องถิ่นให้ยังคงไว้ซึ่งความสวยงามตามแต่ละท้องถิ่น ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรม พบว่า กระแสการท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในพื้นที่ อาจมีบางส่วนที่สร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ กับคนในพื้นที่ในการเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก ประเพณีปฏิบัติ และการเลียนแบบวัฒนธรรมที่สังเกตเห็นได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ฯ ด้านภูมิทัศน์ เช่น การปรับปรุงพื้นที่บ้านเรือนสองฝั่งคลองให้สวยงามและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีความงดงามรวมถึงศาสนสถาน บ้านเรือน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการสอดแทรกความรู้และการใช้ประโยชน์จากพืชและสัตว์ และการเกี่ยวคู่กันของระบบนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ เพราะไม่ว่าจะเป็นการใช้เรือยนต์ในการพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย ไหว้พระ 9 วัด ล่องเรือชมสวน ฯ ก็ส่งผลให้เกิดการปล่อยคราบน้ำมันลงสู่แม่น้ำลำคลอง รบกวนระบบนิเวศของพืชและสัตว์ในการดำรงชีวิตในพื้นที่ รวมทั้งควันและเขม่า จากท่อไอเสียรถยนต์ที่เข้ามาในท่องเที่ยวในพื้นที่ที่นับวันมีมากขึ้น ๆ

2.2 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า กระแสการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขายตัวของเจ้าของกิจการ เจ้าของร้านค้า ที่มีความต้องการในการที่จะเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งคนในชุมชนเองและคนภายนอกที่จะเข้ามาเช่าร้านค้าภายในตลาดน้ำ มีการผลิตสินค้ามาขายในรูปแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อจะดึงดูดและเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแตกแขนงของรูปแบบสินค้าในพื้นที่ แต่บางรายก็ขายสินค้าที่เหมือนกันแต่สร้างจุดเด่นให้ร้านตนเองในรูปแบบอื่นแทน เช่น แต่งตัวย้อนยุค ร้องเพลงหรือใช้การตกแต่งร้านในรูปแบบที่แปลกตา และเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจ้างคนในพื้นที่เองหรือนอกพื้นที่ก็ตาม เพราะมีความต้องการพนักงานสูงเพื่อตอบรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทุกอาทิตย์ ฯ ผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์กันเองในหมู่พ่อค้า แม่ค้า ในการขายสินค้าที่มุ่งแต่ผลกำไรมากกว่าความมีน้ำใจดีใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน นอกนั้นยังรวมถึงคุณภาพของวัตถุดิบที่จัดทำขึ้นมาเป็นสินค้า ขาดความประณีตและความใส่ใจในรายละเอียดให้มากเท่าที่ควร เน้นความเร็ว ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาใจความในด้านวัฒนธรรมมากนัก แต่มองในด้านของการผลิตสินค้าให้คงรสชาติ ความอร่อย ความสะอาด รวมทั้งสอดแทรกในส่วนความเป็นมาของขนม วิธีทำ และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำขนมตามโอกาสงานต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามา

ท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า มีการแทรกแซงทางวัฒนธรรมและส่งผลให้เกิดค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนในพื้นที่ จากปกติที่เคยค้าขายทางเรือก็ต้องจัดหา จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร ต้องมีการตกแต่งร้านเพื่อดึงดูดสายตานักท่องเที่ยว วิถีชีวิตจากเดิมที่เน้นการขายสินค้าแบบเรียบง่ายก็ต้องกลายเป็นการแข่งขันกันเอง ต้องมีการบรรจุหีบห่อ ต้องมีการตั้งราคาให้ดึงดูดใจ และเน้นสีสันหน้าตาของสินค้าที่จะผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า ทำให้เกิดบรรยากาศการค้าขายที่คึกคักและมีสีสันขึ้นกว่าเมื่อก่อน ทศนิยาจากบ้านเรือนไม้เก่าถูกปรับปรุงใหม่จากทางภาครัฐและเอกชน โดยการเข้ามาฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งบ้านเรือนและร้านค้าให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า แม่ค้าเอง หรือนักท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ริมน้ำเก่า บ้านเรือนทรงโบราณกลับมามีชีวิตชีวา จากที่ไม่มีใครสนใจจะเช่าพื้นที่เพื่อค้าขายกลับได้รับความสนใจเข้ามาจับจองเพื่อเป็นเจ้าของร้านค้า เจ้าของธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงจากรถยนต์ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งมูลฝอยจากร้านค้าเองและจากนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินการรองรับได้ของพื้นที่ ทั้งการจัดเก็บ ค้นย้าย และทำลาย เคยมีการรณรงค์จากภาครัฐ เทศบาลอำเภอ ในการเลือกใช้วัสดุประเภท กล่องโฟมและถุงพลาสติกในการบรรจุสินค้าให้นักท่องเที่ยว แต่ก็ประสบผลสำเร็จไม่มากนัก เพราะแม่ค้าจะเน้นการใช้งานสะดวกและง่ายต่อการซื้อหาและหยิบใช้มากกว่า อีกทั้งปัญหามลภาวะทางทัศนียภาพ เกิดการจราจรที่แออัดเบียดเสียดอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางของรถยนต์ รถตู้ ในการเดินทางเข้ามาตลาดน้ำอัมพวา และบริเวณทางเดินภายในตลาดน้ำอัมพวาเองในการเลือกซื้อสินค้า เลือกซื้ออาหาร และของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวก็ตาม

2.3 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และกลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักทั้งแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขายตามปกติ ลูกหลานกลับเข้ามาในพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพและสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ให้กับท้องถิ่นที่เป็นบ้านเกิด มีการต่อเติมและเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่จากเดิมให้สอดคล้องกับความเป็นไปในกระแสการท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามา นอกจากสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกทาง เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง สร้างความรู้จักในการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความเป็นไปของชุมชน แหล่งที่ตั้งของบ้านพัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ซึ่งนำ

นักท่องเที่ยวเข้ามาให้พวกเขาจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ก่อให้เกิดการแข่งขันในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก และธุรกิจนำเที่ยว เพราะนำมาซึ่งผลประโยชน์ด้านรายได้เป็นตัวหลัก ธุรกิจบ้านพักประเภทต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นใหม่ทุกปี มีตัวเลือกมากขึ้นในตลาดและมีการแข่งขันกันสูงมากภายในพื้นที่เอง เนื่องจากไม่มีมาตรการควบคุมจากภาครัฐ และไม่ต้องจดทะเบียนเสียภาษีหากมีห้องพักไม่เกิน 5 ห้องพักในบ้านเรือนนั้น อีกทั้งปัจจุบันไม่ใช่แค่รายได้เสริมแต่กลายเป็นรายได้หลักของครอบครัวไปแล้ว ผลกระทบด้านบวกต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นที่จะคงสภาพบ้านเรือนในลักษณะเดิมไว้ เพื่ออนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านไม้หรือเรือนไม้แบบเก่า เพื่อเป็นแหล่งความรู้และสร้างความสวยงามแก่ผู้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างให้เกิดภาพลักษณ์ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่คล้าย ๆ กัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ในนักท่องเที่ยวบางรายอาจทำให้เกิดความเลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรมไปบ้าง เพราะเนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตอาจไม่เหมือนกัน ความคุ้นชินต่อพื้นที่ก็แตกต่างกันไป จนบางครั้งเกิดภาพไม่เหมาะสมขึ้นในสังคมท้องถิ่นที่วัฒนธรรมยังคงเดิมอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกาย กิริยามารยาทและการแสดงออก การใช้ภาษา ฯ เพราะสังคมเมืองกับสังคมในต่างจังหวัดอาจทำให้คนหลงลืมวัฒนธรรมอันดีงามไป ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การรักษาความสะอาดของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือบ้านพัก รวมถึงทัศนียภาพโดยรอบของจังหวัด ทรัพยากรในพื้นที่เกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ชาวบ้านและผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงเรื่องความใส่ใจในสภาพแวดล้อมรอบด้านอย่างมาก หากต้องการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นของตนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ที่มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการแก้ไขและพัฒนา จากทั้งภาครัฐและจากทางเทศบาลอำเภองเองในการร่วมด้วยช่วยกัน รักษา ดูแล พืชและสัตว์ให้คงอยู่ได้ เพราะส่วนหนึ่งนั้นเป็นจุดขายอย่างหนึ่งในสายตานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาในพื้นที่มาก และไม่มีการควบคุมดูแลหรือช่วยเหลือจากภาครัฐ ทำให้ผู้ประกอบการต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เพราะชาวบ้านมักจะตัดต้นไม้เพื่อตัดความรำคาญที่นักท่องเที่ยวมาล่องเรือชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืน เกิดเสียงดังรบกวนเวลาพักผ่อน ทั้งเสียงจากนักท่องเที่ยว เสียงรถยนต์ กลิ่นเหม็นจากควันและคราบน้ำมันจากเครื่องยนต์ การกัดเซาะของคลื่นและการพังทลายของตลิ่งกันคลอง ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนก็จะมาร้องเรียนและกลายเป็นผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้านต่าง ๆ ตามไปด้วย นอกจากนั้นก็จะมีการร้องเรียน

ขยะมูลฝอยที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดเก็บและทำลายที่รวดเร็วและรองรับได้มากกว่านี้

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ สามารถอธิบายได้ว่าผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนได้สร้างผลดีต่อระบบเศรษฐกิจชุมชนมากกว่าผลเสีย โดยเฉพาะเกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นส่งผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือทำให้เพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มในชุมชนท้องถิ่น และช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีณยพงศ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวงคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลกระทบทางบวกหรือผลดี ด้านเศรษฐกิจ เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิระวัฒน์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด พบว่า ผลกระทบทางบวกหรือผลดี ในด้านเศรษฐกิจ คือ ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยแบบโฮมสเตย์

2.2 ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบมาก ส่งผลให้ผลกระทบด้านบวกอยู่ในระดับมากและผลกระทบด้านลบอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ว่าผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนได้สร้างผลดีต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน มากกว่าผลเสีย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ส่งผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวสามารถช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคในท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่น

และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างการศึกษาทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นพบว่าในภาพรวมมีผลกระทบในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับมากทั้งด้านบวกและด้านลบ สามารถอธิบายได้ว่าผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนได้สร้างผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นมากกว่าผลเสีย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวส่งผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้และต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น และส่งผลกระทบน้อยสุดในเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกำหนดมาตรการและมาตรฐานที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและป้องกันสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น

2.4 การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจชุมชน จากแบบสอบถามพบว่า ผลกระทบด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องจากแบบสัมภาษณ์ ของทั้ง 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า และกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางดีขึ้นสามารถอธิบายได้ว่า คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาตนเองสู่การเป็นเจ้าของร้านค้าภายในตลาดน้ำ หรือเป็นเจ้าของธุรกิจบ้านพักที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม ทำสวน และผลิตสินค้า OTOP ตามที่รัฐบาลมีการสนับสนุนให้ดำเนินการมาก่อนหน้านั้นแล้ว กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า กระแสการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของเจ้าของกิจการ เจ้าของร้านค้า ที่มีความต้องการในการที่จะเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งคนในชุมชนเองและคนภายนอกที่จะเข้ามาเช่าร้านค้าภายในตลาดน้ำ มีการผลิตสินค้ามาขายในรูปแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อจะดึงดูดและเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแตกแขนงของรูปแบบสินค้าในพื้นที่ แต่บางรายก็ขายสินค้าที่เหมือนกันแต่สร้างจุดเด่นให้ร้านตนเองในรูปแบบอื่นแทน เช่น

แต่งตัวย้อนยุคร้องเพลง หรือใช้การตกแต่งร้านในรูปแบบที่แปลกตา และเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจ้างคนในพื้นที่เองหรือนอกพื้นที่ก็ตาม เพราะมีความต้องการพนักงานสูงเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทุกอาทิตย์ ๆ กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่าผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักทั้งแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขายตามปกติ ลูกหลานกลับเข้ามาในพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพและสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ให้กับท้องถิ่นที่เป็นบ้านเกิด มีการต่อเติมและเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่จากเดิมให้สอดคล้องกับความเป็นไปในกระแสการท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามา นอกจากสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดบ้านพักให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกทาง เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง สร้างความรู้จักในการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความเป็นไปของชุมชน แหล่งที่ตั้งของบ้านพัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ซึ่งนำนักท่องเที่ยวเข้ามาให้พวกเขาจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น สำหรับผลกระทบในทางลบด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มได้รับผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า มีการให้ความสำคัญกับวัตถุ สิ่งของ หรือที่เรียกว่า กระแสวัตถุนิยม มากขึ้น รวมถึงอัตราค่าครองชีพในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาดินค้าในการซื้อขายที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของธุรกิจที่มุ่งหวังแต่ผลกำไรมากกว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังเช่นแต่เดิมที่เคยมีมา กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า เกิดการแข่งขันชิงผลประโยชน์กันเองในหมู่พ่อค้า แม่ค้า ในการขายสินค้าที่มุ่งแต่ผลกำไรมากกว่าความมีน้ำจิตน้ำใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน นอกนั้นยังรวมถึงคุณภาพของวัตถุดิบที่จัดทำขึ้นมาเป็นสินค้า ขาดความประณีตและความใส่ใจในรายละเอียดให้มากเท่าที่ควร เน้นความเร็ว ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุนและค่าใช้จ่าย และกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า เกิดการแข่งขันในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก และธุรกิจนำเที่ยว เพราะนำมาซึ่งผลประโยชน์ด้านรายได้เป็นตัวหลัก ธุรกิจบ้านพักประเภทต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นใหม่ทุกปี มีตัวเลือกมากขึ้นในตลาดและมีการแข่งขันกันสูงมากภายในพื้นที่เอง เนื่องจากไม่มีมาตรการควบคุมจากภาครัฐ และไม่ต้องจดทะเบียนเสียภาษีหากมีห้องพักไม่เกิน 5 ห้องพักในบ้านเรือนนั้น อีกทั้งปัจจุบันไม่ใช่แค่รายได้เสริมแต่กลายเป็นรายได้หลักของครอบครัวไปแล้ว

2.5 การศึกษาผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม จากแบบสอบถามพบว่า ผลกระทบด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องจากแบบสัมภาษณ์ ของทั้ง 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า และกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางดีขึ้นสามารถอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือทั้งด้านกายภาพ ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาพื้นที่ และการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างให้เกิดความหวงแหนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามให้ยังคงไว้เพื่อเป็นการแสดงถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน และความน่าสนใจของวัฒนธรรมในอดีตของคนรุ่นก่อน ๆ รวมถึงยังคงเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของท้องถิ่นให้ยังคงไว้ซึ่งความสวยงามตามแต่ละท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาใจความในด้านวัฒนธรรมมากนัก แต่มองในด้านของการผลิตสินค้าให้คงรสชาติ ความอร่อย ความสะอาด รวมทั้งสอดคล้องในส่วนความเป็นมาของขนม วิธีทำ และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำขนมตามโอกาสงานต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นที่จะคงสภาพบ้านเรือนในลักษณะเดิมไว้ เพื่ออนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านไม้หรือเรือนไม้แบบเก่า เพื่อเป็นแหล่งความรู้และสร้างความสวยงามแก่ผู้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างให้เกิดภาพลักษณ์ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่คล้าย ๆ กัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับผลกระทบในทางลบด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มได้รับผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า กระแสการท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาในพื้นที่ อาจมีบางส่วนที่สร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ กับคนในพื้นที่ในการเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก ประเพณีปฏิบัติ และการเลียนแบบวัฒนธรรมที่สังเกตเห็นได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า มีการแทรกแซงทางวัฒนธรรมและส่งผลให้เกิดค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนในพื้นที่ จากปกติที่เคยค้าขายทางเรือก็ต้องจัดหา จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร ต้องมีการตกแต่งร้านเพื่อดึงดูดสายตานักท่องเที่ยว วิถีชีวิตจากเดิมที่เน้นการขายสินค้าแบบเรียบง่ายก็ต้องกลายเป็นการ

แข่งขันกันเอง ต้องมีการบรรจุหีบห่อ ต้องมีการตั้งราคาให้ดึงดูดใจ และเน้นสีสันหน้าตาของสินค้าที่จะวางขาย และกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า ในนักท่องเที่ยวบางรายอาจทำให้เกิดความเลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรมไปบ้าง เพราะเนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตอาจไม่เหมือนกัน ความคุ้นชินต่อพื้นที่ก็แตกต่างกันไป จนบางครั้งเกิดภาพไม่เหมาะสมขึ้นในสังคมท้องถิ่นที่วัฒนธรรมยังคงเดิมอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกาย กิริยามารยาทและการแสดงออก การใช้ภาษา ฯ เพราะสังคมเมืองกับสังคมในต่างจังหวัดอาจทำให้คนหลงลืมวัฒนธรรมอันดีงามไป

2.6 การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จากแบบสอบถามพบว่า ผลกระทบด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องจากแบบสัมภาษณ์ ของทั้ง 3 กลุ่ม คือกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า และกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยว โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ฯ ด้านภูมิทัศน์ เช่น การปรับปรุงพื้นที่บ้านเรือนสองฝั่งคลองให้สวยงามและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีตที่มีความงดงาม รวมถึงศาสนสถาน บ้านเรือน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีการสอดแทรกความรู้และการใช้ประโยชน์จากพืชและสัตว์ และการเกื้อกูลกันของระบบนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวด้วย กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า ทำให้เกิดบรรยากาศการค้าขายที่คึกคักและมีสีสันขึ้นกว่าเมื่อก่อน ทศนียภาพจากบ้านเรือนไม้เก่าถูกปรับปรุงใหม่จากทางภาครัฐและเอกชน โดยการเข้ามาฟื้นฟูพื้นที่ตลาดน้ำ ทั้งบ้านเรือนและร้านค้าให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า แม่ค้าเองหรือนักท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ริมน้ำเก่า บ้านเรือนทรงโบราณกลับมามีชีวิตชีวา จากที่ไม่มีใครสนใจจะเช่าพื้นที่เพื่อค้าขายกลับได้รับความสนใจเข้ามาจับจองเพื่อเป็นเจ้าของร้านค้า เจ้าของธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การรักษาความสะอาดของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือบ้านพัก รวมถึงทัศนียภาพโดยรอบของจังหวัด ทรัพยากรในพื้นที่เกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ชาวบ้านและผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงเรื่องความใส่ใจในสภาพแวดล้อมรอบด้านอย่างมาก หากต้องการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นของตนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ที่มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการแก้ไขและพัฒนา

จากทั้งภาครัฐและจากทางเทศบาลอัมพวาเองในการร่วมด้วยช่วยกัน รักษา ดูแล พืชและสัตว์ให้คงอยู่ได้ เพราะส่วนหนึ่งนั้นเป็นจุดขายอย่างหนึ่งในสายตานักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ สำหรับผลกระทบในทางลบด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า ทั้ง 3 กลุ่มได้รับผลกระทบโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ เพราะไม่ว่าจะเป็นการใช้รถยนต์ในการพานักท่องเที่ยวชมหิ้งห้อย ไหว้พระ 9 วัด ล่องเรือชมสวน ฯ ก็ส่งผลให้เกิดการปล่อยคราบน้ำมันลงสู่แม่น้ำลำคลอง ระบบนิเวศของพืชและสัตว์ในการดำรงชีวิตในพื้นที่ รวมทั้งวันและเขมา จากท่อไอเสียรถยนต์ที่เข้ามาในท่องเที่ยวในพื้นที่ที่นับวันมีมากขึ้น ฯ กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าได้รับผลกระทบในทางลบ สามารถอธิบายได้ว่า เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงจากรถยนต์ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ ทั้งมูลฝอยจากร้านค้าเองและจากนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินการรองรับได้ของพื้นที่ ทั้งการจัดเก็บ คั่นย้าย และทำลาย เคยมีการรณรงค์จากภาครัฐ เทศบาลอำเภอ ในการเลือกใช้วัสดุประเภทกล่องโฟมและถุงพลาสติกในการบรรจุสินค้าให้นักท่องเที่ยว แต่ก็ประสบผลสำเร็จไม่มากนัก เพราะแม้ว่าจะเน้นการใช้งานสะดวกและง่ายต่อการซื้อหาและหยิบใช้มากกว่า อีกทั้งปัญหามลภาวะทางทัศนียภาพ เกิดการจราจรที่แออัด เบียดเสียดอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางของรถยนต์ รถตู้ ในการเดินทางเข้ามาตลาดน้ำอัมพวา และบริเวณทางเดินภายในตลาดน้ำอัมพวาเองในการเลือกซื้อสินค้า เลือกซื้ออาหาร และของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวก็ตาม กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักอาศัยประเภทต่าง ๆ (โฮมสเตย์) และผู้ประกอบการนำเที่ยวได้รับผลกระทบในทางดีขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาในพื้นที่มาก และไม่มีการควบคุมดูแลหรือช่วยเหลือจากภาครัฐ ทำให้ผู้ประกอบการต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เพราะชาวบ้านมักจะตัดต้นลำพูทิ้ง เพื่อตัดความรำคาญที่นักท่องเที่ยวมาล่องเรือชมหิ้งห้อยในเวลากลางคืน เกิดเสียงดังรบกวนเวลาพักผ่อน ทั้งเสียงจากนักท่องเที่ยว เสียงรถยนต์ กลิ่นเหม็นจากควันและคราบน้ำมันจากเครื่องยนต์ การกีดขวางของคลื่นและการพังทลายของตลิ่งก้นคลอง ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนก็จะมาร้องเรียนและกลายเป็นผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้านต่าง ๆ ตามไปด้วย นอกจากนั้นก็จะมีการของขยะมูลฝอยที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดเก็บและทำลายที่รวดเร็วและรองรับได้มากกว่านี้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผลกระทบด้านลบหรือผลเสียจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจชุมชนและน้อยที่สุดคือด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง และเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์ ดังนั้นหน่วยงานจากภาครัฐหรือเอกชนตลอดจนผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะปรับปรุงปัญหาดังกล่าวดังนี้

3.1.1. ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แนวทางการแก้ปัญหาควรจะมีการจัดเก็บที่ดี ไม่ควรปล่อยให้ปริมาณขยะมากจนนักท่องเที่ยวไม่สามารถทิ้งขยะได้ และควรหาถังขยะให้เพียงพอกับปริมาณของนักท่องเที่ยว ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวทิ้งขยะในถังขยะที่จัดเตรียมไว้ให้

3.1.2 ปัญหาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง แนวทางการแก้ปัญหา ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวทุกคนควรทราบถึงผลกระทบจากสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวอาจจะไม่กลับมาเที่ยวอีก และผู้ประกอบการก็จะมีรายได้น้อยลงตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่น้อยลง ทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวควรช่วยกันดูแลสถานที่ท่องเที่ยวไม่ควรทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ และควรมีการจัดทำกิจกรรมหรือจัดทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดีอย่างยั่งยืน

3.1.3 ปัญหาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์ แนวทางการแก้ปัญหาควรจะมีร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ จัดทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อปลูกจิตสำนึกในการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวไม่ควรส่งเสียงดัง เด็ดดอกไม้ หรือทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองเพราะอาจจะส่งผลให้ระบบนิเวศของพืชและสัตว์สูญเสีย ผู้ประกอบการเองควรจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ไม่ใช่รถยนต์ที่ส่งเสียงดังหรือปล่อยควันของเครื่องยนต์ออกมารบกวน และควรให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวทุกท่านได้ทราบถึงกฎระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการท่องเที่ยวที่ถูกต้องวิธี

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือเรื่องการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้น รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นคนในชุมชนตลอดจนและผู้ประกอบการทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะปรับปรุงปัญหาดังกล่าวดังนี้

3.1.4. ปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้นมากจากความเป็นจริง เนื่องจากความจริงได้เข้ามาสู่ตลาดน้ำอัมพวาอย่างรวดเร็วจนเป็นเหตุให้มีกลุ่มนายทุนที่ลงทุนซื้อที่ดินเพื่อหวังผลกำไรในอนาคตอยู่เป็นจำนวนมากเข้ามาซื้อที่ดินและมีการขายต่อ ๆ กันไปโดยมีการตั้งราคาขายเกินความจริง จนเป็นสาเหตุให้ที่ดินปรับตัวสูงขึ้นมากจากความเป็นจริง ดังนั้นคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของที่ดินจริง ๆ ควรจะเก็บรักษาผืนแผ่นดินของตนเองไว้ให้มากที่สุดไม่ควรขายต่อให้กับกลุ่มนายทุนที่เข้ามาซื้อที่เพื่อหวังผลกำไรเกินจริง

3.1.5. ปัญหาแก่งแย่งผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรจะมีการพูดคุยหรือตกลงกันในเรื่องการแบ่งผลประโยชน์กันอย่างชัดเจนและได้ผลประโยชน์เท่าเทียมกันทุกฝ่าย

3.1.6. ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น โดยเรื่องการจัดระเบียบของชุมชนไม่ควรเป็นภาระหรือหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมด ดังนั้นคนในชุมชนเองควรจะร่วมมือกันจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยอาจจะเริ่มต้นจากบริเวณหน้าบ้านของตนเอง ช่วยกันดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณหน้าบ้านหรือบริเวณใกล้เคียง หากพบเห็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือของสาธารณะชำรุดหรือสูญหายให้รีบแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือช่วยกันซ่อมดูแลความเป็นระเบียบของชุมชน

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้ามา และสร้างปัญหาเพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือเรื่องการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมุ่งหวังในการหากำไรจากนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม และความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย และเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้นแต่ในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ จนทำให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันประณีตบรรจง ดังนั้นหน่วยงานจากภาครัฐหรือเอกชนตลอดจนผู้ประกอบการทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะปรับปรุงปัญหาดังกล่าวดังนี้

3.1.7. ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้ามา และสร้างปัญหาเพิ่มเติมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดระเบียบของ

ชุมชนและคนในชุมชนควรจะช่วยกันดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ควรจะมีการชี้แจงกฎระเบียบของชุมชนให้กับผู้ที่อพยพย้ายถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ทราบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่และหากใครไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนควรมีบทลงโทษอย่างจริงจังเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเพิ่มอีกครั้ง

3.1.8 ปัญหาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่งหวังในการหากำไรจากนักท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม และความเอื้ออารีต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดีของคนไทย ควรมีการปลูกจิตสำนึกในการทำธุรกิจที่ดี ไม่มุ่งหวังผลกำไรจนลืมนึกถึงคุณธรรมและความเอื้ออารีให้กับผู้ประกอบการทุกคน และควรให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแสดงความคิดเห็นผ่านระบบสื่อต่าง ๆ โดยมีช่องทางแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจน เช่น เบอร์โทรศัพท์สายด่วนหากพบเจอผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบ หรือกล่องแสดงความคิดเห็นที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเขียนแสดงความคิดเห็นเพื่อนำความคิดเห็นหรือปัญหาที่นักท่องเที่ยวพบมาแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ไม่ควรรับเรื่องมาแล้วไม่แก้ไขและปล่อยให้มีเหตุการณ์เดิมเกิดขึ้นอีกครั้งเพราะจะส่งผลให้สูญเสียภาพลักษณ์ที่ดีของตลาดน้ำอัมพวา

3.1.9 ปัญหาการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้นแต่ในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ จนทำให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทางศิลปะอันประณีตบรรจง ผู้ประกอบการควรตระหนักถึงคุณภาพของงานที่ขายให้กับลูกค้าเป็นอันดับหนึ่ง ไม่ควรเน้นปริมาณมากจนเกินไปจนขาดคุณภาพที่ดี หรือผู้ประกอบการรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพและขายในนามของกลุ่มที่ตั้งขึ้น โดยมีสร้างมาตรฐานของสินค้าที่ขายและมีการรับประกันคุณภาพของสินค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในคุณภาพของสินค้าที่ซื้อจากกลุ่มที่ตั้งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การทดลอง หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการนำไปใช้วางแผนในการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวได้มากขึ้น

3.2.2 ควรทำการศึกษาโดยขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังตลาดน้ำบริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำอัมพวา เพื่อทราบผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป

3.2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ในจังหวัดอื่น โดยทำการเปรียบเทียบผลกระทบทั้งสามด้านคือ ด้าน

เศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงชุมชนได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กมลพร อัสวมงคลสว่าง.(2552). “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรวิภา สุทธิ. (2552). “แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและประเมินผลโครงการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- กัญญณี จันทิพย์วังษ์.(2546). “วิวัฒนาการเศรษฐกิจชุมชนตลาดคอนหวายจังหวัดนครปฐม.” ภาคนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล .พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). การสร้างความเติบโตผ่านอุตสาหกรรมการเดินทางและการท่องเที่ยว ไตรมาสที่ 3. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฐิติทธิ์ ชูชาติ. (2546). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- ญดาจี้ ระเบียบกุล. (2553). “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐวดี อัสวโกวิทวงศ์. (2552). “ตลาดร้อยปี.” กรุงเทพฯธุรกิจ (13 เมษายน).
- ณริศา ชัยสุขมงคล. (2552). “รูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญธร รักษาราชบุรี. (2553). “การเลือกใช้บริการร้านจัดดอกไม้ของผู้บริโภคในเขตตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพรัตน์ จวงพุ่ม. (2550). “ศักยภาพของโรงพยาบาลในการรองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นรัตนชัย อัมสุทธี. (2551). “ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
วิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศ
ไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซี.พี.บุ๊ก สแตนดาร์ด.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2553). **สถิติธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.
- “เปิดวิสัยทัศน์ผู้นำอัมพวาต่อยอดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความร่ำรวย.” (2549). **ผู้จัดการรายสัปดาห์**
(24 มีนาคม – 2 เมษายน) : 24-25.
- พรพรรณ เปล่งปลั่ง. (2548). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพิมล เกลิมมีประเสริฐ. (2549). “วิสาหกิจชุมชน.” **วารสารวิชาการคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม** 2, 4 (กรกฎาคม) : 46-61.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีวรรณ ผิวนิ่ม และปรารธนา จันทร์พันธุ์. (2548). **โครงการพัฒนาการและผลกระทบของการ
ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.).
- มธุวรรณ พลวัน. (2546). “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้าน
การท่องเที่ยว : กรณีศึกษา ตลาดน้ำท่าคา ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มินตรา ตรีณปริญญ์. (2545). “การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาและ
พื้นที่ใกล้เคียง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยานุมาศ สร้อยเสือ. (2551). “ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวา” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี เสตพรรณ. (2543). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปทุมธานี : สถาบันราชภัฏ
เพชรบุรีวิทยาเขตกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- วรรณลดา ต่วนภูษา. (2552). “ดัชนีการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว
ตลาดน้ำ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณวิมล หุดินทรวงศ์. (2549). “การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์
ของชุมชนปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วสิน อิงคพัฒนากุล. (2548). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. นครปฐม :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิลาวณย์ ภูมิสุวรรณ. (2548). “การเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในพื้นที่
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมือง
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ ตาละนาค. (2548). “การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น :
กรณีศึกษา สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศา
สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ. (2549). “ผลกระทบของตลาดน้ำตลิ่งชันต่อชุมชนริมน้ำคลองชักพระ แขวง
คลองชักพระ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัณยู วรากุลวิทย์. (2546). **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พระนครศรีอยุธยา : สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสูกี.
- ศุภวรรณ คัมภีร์เวช. (2548). “ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในรูปแบบตลาดน้ำต่อวิถีชีวิตของชุมชน
กรณีศึกษาตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.” สารนิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สดีโส สร้างไศรภ และคณะ. (2546). **โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบและแนวทางการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของพื้นที่ป่าดงนาทาม อำเภอโขงเจียม จังหวัด
อุบลราชธานี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2543). **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้าน
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส.

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ. (2545). การบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ

อุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. (2552) . **ท่องเที่ยวโดยชุมชน.**

กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2553). **มาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 2548.** เข้าถึงเมื่อ 3

มกราคม. เข้าถึงได้จาก <http://tourism.go.th/2010/th/standard/index.php?sid=4>

สุนิสา เอื้อวงศ์อภิชาติ. (2545). “การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาที่ดินและแนวโน้มราคา

ที่ดินในอนาคต กรณีศึกษาของ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.” สารนิพนธ์ปริญญา

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

อุดม เชยทิววงศ์ และคณะ. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.

อริสรา เสยานนท์ และไพรินทร์ สมภพกุล. (2553). **การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ**

ธุรกิจโฮมสเตย์ กรณีศึกษา โฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

สำหรับผู้วิจัย

☐ ☐ ☐

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัย

นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เรื่อง ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าต่อการวิจัยครั้งนี้ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา จึงขอความกรุณาจากท่าน **โปรดตอบ**

แบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมาล่วงหน้า ณ โอกาสนี้.

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ประเภทของกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา

- ☐ 1. กลุ่มชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง
- ☐ 2. กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า
- ☐ 3. กลุ่มผู้ประกอบการที่พักอาศัย ทั้งแบบบ้านพักประเภทต่าง ๆ และแบบโฮมสเตย์
- ☐ 4. กลุ่มผู้ประกอบการนำเที่ยว

2. เพศ

- ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

3. อายุ

- ☐ 1. 20-30 ปี ☐ 2. 31-40 ปี
- ☐ 3. 41-50 ปี ☐ 4. มากกว่า 51 ปีขึ้นไป

4. สภาพภาพ

- ☐ 1. โสด ☐ 2. สมรส
- ☐ 3. หย่าร้าง / หม้าย / แยกกันอยู่

5. ระดับการศึกษา

- ☐ 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
- ☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ☐ 4. อนุปริญญาหรือ ปวศ.
- ☐ 5.ปริญญาตรี ☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ 1. น้อยกว่า 10,000 บาท☐ 2. 10,000-20,000 บาท☐ 3. 20,001-30,000 บาท☐ 4. 30,001-40,000 บาท☐ 5. 40,001-50,000 บาท☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท

7. อาชีพ

☐ 1. พนักงานบริษัทเอกชน☐ 2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ☐ 3. ธุรกิจส่วนตัว☐ 4. ค้าขาย/ รับจ้างทั่วไป☐ 5. เกษตรกรรม☐ 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. ปัจจุบันท่านพักอาศัย ทำงานหรือประกอบธุรกิจที่อัมพวามาเป็นระยะเวลากี่ปี

☐ 1. 1-5 ปี☐ 2. 6-10 ปี☐ 3. 11-15 ปี☐ 4. 16-20 ปี☐ 5. 21-25 ปี☐ 6. 26 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น
ตลาดน้ำอัมพวา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ผลกระทบด้านบวก					
1. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น					
2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มในชุมชนท้องถิ่น					
3. การท่องเที่ยวทำให้เพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น					
4. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น					
ผลกระทบด้านลบ					
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาภาวะว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่น					
6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแย่งชิงผลประโยชน์กันเองในชุมชนท้องถิ่นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว					
7. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินปรับตัวสูงขึ้น					

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ผลกระทบด้านลบ					
8. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น					
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน					
ผลกระทบด้านบวก					
9. การท่องเที่ยวสามารถสร้างให้เกิดความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ					
10. การท่องเที่ยวสามารถช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้นกว่าเดิม					
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน					
12. การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างการศึกษาทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น					
13. การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว					
14. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น					

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
15. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมอันดีระหว่างชุมชนท้องถิ่น และ ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม					
16. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคในท้องถิ่น เช่น ถนน ไฟฟ้า					
17. การท่องเที่ยวให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจใน การช่วยกันอนุรักษ์และรักษา วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น					
ผลกระทบด้านลบ					
18. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของสังคม ในชุมชนท้องถิ่น จากการเลียนแบบอย่าง นักท่องเที่ยว					
19. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการ อพยพย้ายถิ่นจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่เข้า มา และสร้างปัญหาเพิ่มเติมให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว					
20. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่งหวังใน การหากำไรจากนักท่องเที่ยว โดยไม่ คำนึงถึงคุณธรรม และความเอื้ออารีต่อ นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานอันดี ของคนไทย					

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
ผลกระทบด้านลบ					
21. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหา อาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้นใน ชุมชน					
22. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความ ขัดแย้ง ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนใน ชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบของการเข้าใช้ พื้นที่ หรืออาจเกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของนักท่องเที่ยว					
23. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการ เปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของ ชุมชนท้องถิ่น					
24. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำ วัฒนธรรมมาใช้เป็นลสิ่งดึงดูดใจโดยไม่ สนใจพิธีกรรม , ความ เชื่อและความ ร่วมมือร่วมใจของคนชุมชนท้องถิ่นเดิมที่ เป็นเจ้าของวัฒนธรรม					
25. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการลด คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการ รับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาจนทำให้ วัฒนธรรมดั้งเดิมลดคุณค่าลง					
26. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตที่เน้น แต่ในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ จนทำ ให้งานด้านศิลปหัตถกรรมขาดคุณค่าทาง ศิลปะอันประณีตบรรจง					

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
ผลกระทบด้านลบ					
27. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ / ความเสื่อมโทรมของศิลปวัตถุ ของชุมชนท้องถิ่น					
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น					
ผลกระทบด้านบวก					
28. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว					
29. การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า					
30. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกดอกไม้และต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น					
31. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกำหนดมาตรการและมาตรฐานที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและป้องกันสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น					

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม ของชุมชนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ผลกระทบด้านลบ					
32. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ และปัญหาคูณภาพน้ำเน่าเสียในชุมชนท้องถิ่น					
33. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการรบกวน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ก่อให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดิน					
34. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาระบบนิเวศของพืชและสัตว์					
35. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียและส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง					
36. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล					
37. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง					

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบ

ภาคผนวก ข
แบบนำสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หัวข้อเรื่อง “ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ในหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ในการวิจัยครั้งนี้ ขอความกรุณาจากท่านโปรดพิจารณาและตอบข้อคำถามให้ครบทุกข้อของแบบสัมภาษณ์ ด้วยความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลซึ่งจะนำมาวิเคราะห์และพัฒนาในการทำวิจัยครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอเรียนชี้แจงว่า การตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะไม่กระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อท่านแต่ประการใด และขอรับรองว่าข้อมูลทั่วไปของท่าน รวมถึงคำตอบของท่านนั้น จะถูกเก็บเป็นความลับ และนำไปใช้เพียงเพื่อประกอบการวิจัยเท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี

ผู้วิจัย

- 1) ท่านมีแนวทางและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและการต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การสร้างให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

- 2) การจัดการพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค และการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวานั้น มีแนวทางการจัดการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 3) มีการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำอัมพวาเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อม และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้สมดุล อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 4) จากท้องถิ่นเดิมที่เป็นเพียงบ้านและชุมชนริมแม่น้ำลำคลองสู่ปัจจุบันที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมบ้างหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 5) การหลั่งไหลเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การชมหิ่งห้อย การเข้าพักบ้านพักแบบ โฮมสเตย์ การเข้าชมศาสนสถานเก่าแก่ ฯ อาจมีผลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของศิลปวัตถุเกิดความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมสมัยเก่า-สมัยใหม่จากนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้ท้องถิ่น นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพราะผลกระทบจากการท่องเที่ยว ท้องถิ่นมีการสร้างกิจกรรมใดเพื่อให้เกิดส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกของการสืบทอด และอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 6) ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การจ้างงาน อาชีพของคนในชุมชน การกระจาย รายได้เฉลี่ยทั้งต่อคนและต่อครัวเรือน มีผลต่อวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวาบ้างหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 7) ท่านคิดว่าวิธีการลดปัญหาจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ภายในพื้นที่ตลาดน้ำอัมพวา สามารถทำได้อย่างไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 8) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q9	120.6667	191.3333	.0688	.8800
Q10	120.7333	191.5126	.0637	.8799
Q11	120.7667	191.5644	.0469	.8806
Q12	120.6667	191.3333	.0466	.8811
Q13	120.7000	192.9069	-.0170	.8807
Q14	120.6000	195.2828	-.1587	.8828
Q15	120.7000	192.0103	.0164	.8815
Q16	120.8333	191.7989	.1265	.8786
Q17	120.1667	188.7644	.1833	.8786
Q18	120.7333	180.3402	.5536	.8723
Q19	120.5333	188.3954	.1534	.8798
Q20	120.4000	185.6966	.2177	.8792
Q21	120.4000	178.7310	.4903	.8730
Q22	120.8000	181.9586	.4967	.8734
Q23	120.8333	188.4885	.1620	.8794
Q24	120.0333	178.5161	.4869	.8730
Q25	120.8667	178.2575	.6721	.8703
Q26	120.5000	185.2931	.3355	.8762
Q27	119.9333	177.9954	.5569	.8716

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
Q28	120.2333	177.7713	.5624	.8715
Q29	120.9667	180.0333	.4846	.8732
Q30	120.9000	179.4034	.5355	.8723
Q31	120.8667	182.4644	.4979	.8735
Q32	121.0333	172.7920	.7962	.8667
Q33	120.8667	184.8782	.3498	.8759
Q34	120.4667	182.9471	.4215	.8746
Q35	120.5667	172.5989	.6244	.8694
Q36	120.2333	189.2195	.1681	.8788
Q37	120.3667	184.9299	.2960	.8770
Q38	120.5333	188.3264	.1472	.8801
Q39	120.9333	172.8920	.8431	.8662
Q40	120.5000	178.1207	.5148	.8724
Q41	120.6333	180.1713	.4121	.8748
Q42	120.1000	173.0586	.6557	.8688
Q43	120.5333	171.0851	.7169	.8672
Q44	120.2000	177.7517	.4873	.8730
Q45	120.8000	183.0621	.3257	.8767

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 37

Alpha = .8784

ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q9	22.5333	10.1885	.4008	.8392
Q10	22.6000	9.6966	.5698	.8182
Q11	22.6333	9.7575	.4554	.8342
Q12	22.5333	8.1885	.7635	.7887
Q13	22.5667	9.9782	.5385	.8222
Q14	22.4667	9.4299	.6542	.8077
Q15	22.5667	8.1851	.7793	.7861
Q16	22.7000	11.2517	.4346	.8374

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 8

Alpha = .8375

ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q17	59.8667	80.2575	.2489	.8659
Q18	60.4333	74.3920	.6475	.8523
Q19	60.2333	82.0471	.0732	.8736
Q20	60.1000	80.5759	.1269	.8739
Q21	60.1000	73.9552	.5227	.8564
Q22	60.5000	75.9138	.5559	.8558
Q23	60.5333	81.9126	.0920	.8722
Q24	59.7333	74.8230	.4580	.8593
Q25	60.5667	73.6333	.7263	.8498
Q26	60.2000	79.5448	.2818	.8651
Q27	59.6333	73.8264	.5722	.8543
Q28	59.9333	72.6851	.6430	.8513
Q29	60.6667	74.7126	.5274	.8562
Q30	60.6000	73.5586	.6343	.8521
Q31	60.5667	76.8057	.5153	.8574
Q32	60.7333	70.4782	.8198	.8439
Q33	60.5667	76.6678	.4910	.8580
Q34	60.1667	77.5920	.3998	.8612
Q35	60.2667	70.3402	.6351	.8509

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 19

Alpha = .8652

ความเชื่อมั่นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q36	30.8000	33.9586	.2208	.8223
Q37	30.9333	31.9264	.3476	.8141
Q38	31.1000	33.6793	.1581	.8324
Q39	31.5000	29.9138	.5863	.7914
Q40	31.0667	28.8230	.5944	.7887
Q41	31.2000	29.3379	.5079	.7985
Q42	30.6667	27.4023	.6757	.7781
Q43	31.1000	26.7138	.7315	.7706
Q44	30.7667	27.3575	.6841	.7771
Q45	31.3667	30.5851	.4177	.8082

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 10

Alpha = .8160

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ที่อยู่	นางสาวนันทมน บวรกุลกิจทวี 441 ซ.วัดกนิษฐา 2 ถ.ราชวิถี 21 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาปริญญา บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพณิชยการพระนคร
พ.ศ. 2552	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548	เจ้าหน้าที่จัดซื้อ / ติดตามและวิเคราะห์แนวโน้มตลาด บริษัท ไอ ซี ซี อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)
พ.ศ. 2550	ที่ปรึกษาการขาย บริษัท วี กรุ๊ป สอนค้าคาร์ต จำกัด บริษัท ไอ ซี ซี อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)
พ.ศ. 2551 – 2552	ที่ปรึกษาผลิตภัณฑ์รถยนต์ บริษัท โตโยต้ามหานคร จำกัด